
RECENZE A ANOTACE

FIKAROVÁ, Lucie

Plzeň punková a metalová. Punková a metalová alternativní hudební scéna v Plzni (1983–1995)

► Praha: Karolinum, 2022. 146 s.

Tématu alternativní hudební scény v době normalizace se věnuje celá řada badatelů. Jedná se však o výzkum zabývající se především tzv. undergroundem, který je navíc poměrně pragoцентриcký. Monografie s názvem *Plzeň punková a metalová. Punková a metalová alternativní hudební scéna v Plzni (1983–1995)*, kterou vydalo nakladatelství Karolinum, zpracovává atraktivní, avšak opomíjené téma punkové a metalové hudební scény v Plzni v letech 1983 až 1995.¹ Autorkou publikace je historička z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Lucie Fikarová, která se stejnému tématu věnovala již ve své dizertační práci.

V knize se soustředí na to, jak alternativní rockoví hudebníci fungovali v mantinelech tehdejší hudební sféry a jak reagovali na sociopolitické změny druhé poloviny osmdesátých a následně devadesátých let. Využívá přitom metodu orální historie, která se pro výzkum subkultur jeví jako velice vhodná. Na druhou stranu se ale limity této metody odrážejí v tom, že kniha pojednává mnohem více o Plzni punkové než o Plzni metalové. Autorce se totiž pro orálněhistorické rozhovory, které tvoří páteř publikace, nepodařilo zajistit větší počet narátorů z metalové subkultury, a výrazně tak převažují přívrženci punkového hnutí. Sama ostatně podotýká, že metal byl na rozdíl od punku spíše komerční záležitostí a je diskutabilní, zda se vůbec dal označovat za alternativní hudební proud, nepočítáme-li jeho

1 K tématu vyšly především publikace DIESTLER, Radek. *Marshallly nadoraz: historie bigbeatu v západních Čechách*. Plzeň: RegionAll, 2019; VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rock'n'roll: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–198*. Praha: Academia, 2010.

okrajové a v tehdejší době málo rozšířené odnože, jako je black metal, který v Plzni reprezentovala skupina Tudor. Je tedy otázkou, zda bylo nutné metal v názvu uvádět. Vedle rozhovorů vycházela autorka mimo jiné z archivních pramenů uložených v Archivu bezpečnostních složek.²

Kniha je členěna do čtyř tematických kapitol. První kapitola, která nese název *Plzeňská alternativní rocková scéna v dobovém kontextu*, představuje Plzeň jako město, jehož poloha v blízkosti hranic se Spolkovou republikou Německo stavěla zájmem o rockovou hudbu do paradoxní situace. Na jednu stranu bylo v Plzni možné poměrně jednoduše naladit vysílání západoněmecké televize a sledovat tamní hudební pořady, na druhou stranu však byla Plzeň pro svoji polohu městem, kde byla alternativní kultura obzvláště přísně kontrolována. Dle tvrzení narátorů například přehrávkové komise zakazovaly texty, které v jiných regionech běžně procházely. V kapitole je dále popsán vznik prvních západočeských rockových a následně punkových a metalových kapel, jako je například do dnešní doby hrající Znouzectnost, na pozadí represivních opatření komunistického režimu od šedesátých až po osmdesátá léta. Připomínán je především nechvalně proslulý článek *Nová vlna se starým obsahem*, který vyšel 23. března 1983 v magazínu Tribuna, přičemž je však poukázáno na fakt, že s obdobnou dehonestací kampaní ze strany médií se punk v sedmdesátých letech setkal i ve Velké Británii. Jedná se o zajímavou komparaci reakce médií na punk ve svobodné Británii a nesvobodném Československu a je škoda, že tato paralela není více rozvinuta.

Druhá kapitola, kterou osobně považuji za nejprínosnější, ukazuje každodenní život alternativních hudebníků v osmdesátých letech. Na základě výpovědí narátorů se v ní popisuje, kterak si museli členové punkové subkultury sami vyrábět oblečení a mnohdy i hudební nástroje, jelikož jejich cena v obchodech často násobně převyšovala hodnotu průměrného měsíčního platu. Oblečení pak plnilo funkci stmelujícího prvku, díky němuž punkeři výrazně vybočovali z davu a posilovali tak svoji identitu a spřízněnost s ostatními punkery. S obtížemi se členové hudebních skupin setkávali i při hledání vhodných prostor pro zkušebny, které autorka považuje za velice důležité, neboť se kolem nich formoval kulturní život a tvořily jakési ostrovy svobody. Muzikanti využívaly byty prarodičů, hasičské zbrojnice, garáže či sklepy. Bubeník Tudoru cvičil ve vybetonované jámě pro septik. V kapitole je pak vysvětleno rozdělení hudebních skupin na soubory lidových hudebníků a soubory zájmové umělecké činnosti a navázaný systém zřizovatelů, pořadatelů hudebních vystoupení, jakož i přehrávkových komisí a rekvalifikačních zkoušek.

Autorka poté v následující kapitole dokládá, jakým způsobem se tehdejší režim snažil skrze výše uvedený systém kontrolovat hudební produkci a jak se tato kontrola postupem osmdesátých let stávala méně represivní. Ukázalo se, že tvrdý přístup

2 Jedná se o sbírky Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR/PL), Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy a fond Krajská správa Sboru národní bezpečnosti (SNB) Plzeň.

spočívající v zákazech a někdy až v kriminalizaci se míjel účinkem, a postupem času tak začalo být preferováno metodické usměrňování hudebních skupin. K tomu sloužily i tzv. Rockfesty, národní přehlídky amatérských rockových skupin, které od roku 1986 pořádal Socialistický svaz mládeže. Narátoři k nim, na rozdíl od Festivalů politické písně, zaujímali veskrze kladný postoj, a to i přesto, že při okresních a krajských kolech byly například přezkoumávány texty písní. Výrazný posun v přístupu k rockové a především punkové hudbě se měl ukázat i na Mírovém koncertu Olofa Palmeho v Plzni-Lochotíně 15. září 1987, kde měly vystoupit mimo jiné i slavné západoněmecké skupiny Die Toten Hosen a Einstürzende Neubauten. Program byl koncipován tak, že po koncertu punkových Die Toten Hosen mělo následovat vystoupení Michala Davida, proti němuž se ovšem punkeři vzbouřili a začali na mainstreamového hudebníka házet vše, co jim přišlo pod ruce. Následoval zásah příslušníků VB a ukončení celé akce. Lucii Fikarové se podařilo k události shromáždit zajímavé svědecké výpovědi, v nichž narátoři vzpomínají na to, jak nejprve vůbec nemohli uvěřit, že v Československu budou výše zmíněné západoněmecké skupiny vystupovat. Zajímavější než popis samotného incidentu je jeho recepce částí veřejnosti, kterou rocková hudba sice nezajímala, ale která odsuzovala zásah VB jako neadekvátní a postavila se většinou na stranu fanoušků rockové hudby. Pamětníci, kteří na koncert vzpomínají veskrze pozitivně, se po něm nesetkali se zásadnějšími represemi, jejichž příchod předpokládali lidé ve věku jejich rodičů. Autorka tak na lochotínském koncertu dokládá posun ve vnímání represí a opadávání strachu z nich v československé společnosti druhé poloviny osmdesátých let.

Poslední část knihy pojednává o plzeňské punkové a metalové alternativní hudební scéně v devadesátých letech. Ta rozděluje Lucie Fikarová na dvě období. První období, které ohrazuje přibližně rokem 1993, je charakterizované jako doba euforie a naprosté svobody, jak ostatně implikuje i název kapitoly *My jsme mohli cokoli*. Narátoři na tuto dobu nostalgicky vzpomínají jako na nejlepší v jejich životech. Druhé období, po roce 1993, se naopak vyznačuje propadem popularity, nižší návštěvností koncertů a rozpadem mnoha hudebních skupin. Došlo k roztrženi do té doby jednotné scény dle subkultur, mezi kterými vznikalo nepřátelství, jež vedlo například k potyčkám mezi punkery a skinheady. Vedle toho přišla se svobodou i komercializace punku, která hnutí rozštěpila na hudební punk, který z ní do jisté míry těžil, a punk ideový, který ji odmítal. Nejedná se o překvapení, neboť podobným vývojem prošel o více než desetiletí dříve i punk ve Velké Británii. Punkové hnutí bylo do jisté míry narušeno i sociální diferenciací v něm. Jeho členové byli v osmdesátých letech mladí, často ještě studovali a bydleli u rodičů. V devadesátých letech zakládají rodiny, budují kariéry, a mají tak méně času navštěvovat koncerty, čímž upadá jejich punková identita. Integritě scény omezené možnosti trávení volného času v době normalizace paradoxně prospívaly více než svoboda po roce 1989.

V závěru knihy se Lucie Fikarová opět vrací k tématu represí a formuluje zajímavou tezi, že důvodem pro kontroly, výslechy a jiné formy policejní šikany osob

pohybujících se v osmdesátých letech na alternativní rockové scéně neměla být jejich hudební činnost, ale jejich vzhled. Vychází přitom ze shromážděných vyprávění pamětníků a nabourává tak běžně přijímaný narativ. Zároveň přiznává, že i její prvotní předpoklad, že plzeňské punkové skupiny se staly součástí protestu proti režimu před rokem 1989, se ukázal jako lichý. Skupiny totiž svými texty nevyjadřovaly až na výjimky nesouhlas primárně s tehdejší politickou situací, ale se stavem společnosti obecně. Jedná se o možná překvapivé závěry, které jsou ovšem v publikaci významně podloženy pamětnickými rozhovory. Obecně lze říci, že právě tyto rozhovory dodávají celé knize výraznou autenticitu a zároveň i čtenářskou atraktivitu. Mimo ně je práce kvalitně podepřena i faktografií získanou z odborné literatury, archivních materiálů či dobového tisku. Jedná se tak o velice zajímavý příspěvek k opomíjenému tématu, který má jistě potenciál najít si své čtenáře i mimo historickou obec.

Jakub Hlídaek

FITZPATRICK, Sheila

Stručné dějiny Sovětského svazu

► Praha: Academia, 2023. 241 s.

Knihu *Stručné dějiny Sovětského svazu* napsala australská historička Sheila Fitzpatrick, která se ve svých pracích zaměřuje především na období Stalinovy vlády, odpor vůči kolektivizaci a každodennost v Sovětském svazu ve třicátých letech minulého století. Rovněž se zabývá obecnými dějinami SSSR a historií Ruska. Sheila Fitzpatrick učí na Australské katolické univerzitě v Melbourne, je čestnou profesorkou univerzity v Sidney a emeritní profeskou Chicagské univerzity. Je také členkou Americké akademie věd a Australské akademie humanitních věd. V České republice vyšly mimo jiné další její práce: *Ve Stalinově týmu. Roky riskantního života v sovětské politice*¹ nebo *Každodenní stalinismus. Obyčejný život v neobyčejné době. Sovětské Rusko ve 30. letech*.²

Jak napovídá samotný název publikace *Stručné dějiny Sovětského svazu*, má se jednat o souhrnný přehled hlavních fází sovětské historie. Velice v krátkosti se však zabývá také dobou před nástupem bolševiků k moci v Rusku a obdobím po rozpadu Sovětského svazu. V knize se autorka snaží obsáhnout domácí a mezinárodní politický vývoj, ekonomicko-sociální situaci a národnostní politiku v Sovětském svazu a další aspekty sovětských dějin. Jedná se tedy o ambiciózní projekt australské historičky, která měla zřejmě v úmyslu napsat stručnou práci pro širokou veřejnost představující zásadní reálie sovětské historie. Publikace vyšla v Austrálii v červenci 2022.

Sheila Fitzpatrick rozdělila knihu do sedmi kapitol (Vznik Sovětského svazu, Leninova éra a boj o nástupnictví, Stalinismus, Válka a léta poválečná, Od

1 FITZPATRICK, Sheila. *Ve Stalinově týmu. Roky riskantního života v sovětské politice*. Překlad Daniela Orlando. Vydání 1. Praha: Argo, 2018. 382 s.

2 FITZPATRICK, Sheila. *Každodenní stalinismus. Obyčejný život v neobyčejné době. Sovětské Rusko ve 30. letech*. Vydání 1. Praha: Academia, 2018. 537 s., 8 s. obrazových příloh. Šťastné zítřky, sv. 28.

„kolektivního vedení“ k Chruščovovi, Doba Brežněvova, Pád), respektive devíti částí i s úvodem a závěrem. Dělení do kapitol více méně kopíruje období vládnutí jednotlivých vrcholných představitelů Sovětského svazu (případně jejich kolektivů). Výjimkou jsou kapitoly prolínané jménem Josifa Vissarionoviče Stalina, který si uzmul čelní pozice a především vrchol vládnoucího žebříčku za zdi moskevského Kremle na dobu několika desítek let. Všechny části této práce zaujímají v knize obdobný rozsah. Možná by stálo za zvážení, zda by si některé kapitoly nezasloužily větší prostor vzhledem k závažnosti jednotlivých témat ze sovětské historie či jejich časového rozměru.

Již na první pohled je patrné, že v textu knihy chybí poznámkový aparát. Ke každé z kapitol je na konci publikace aspoň výčet pramenů, ze kterých autorku při jejich sepsání čerpala. Jsou ovšem uvedeny bez číselných odkazů, které by spojovaly informace ze samotného obsahu práce s konkrétními prameny. Zároveň v práci chybí jakákoliv aspoň obecná kritika použitých pramenů v úvodu či přímo v daných textových pasážích. Tímto způsobem zpracování se publikace zařazuje spíše k populárně-naučným dílům než k odborné literatuře, což jí však nemusí nutně ubírat na kvalitativní úrovni pro čtenáře seznamující se s problematikou sovětských, potažmo ruských dějin. Bohužel však autorka tuto kvalitu ve *Stručných dějinách Sovětského svazu* zcela nepotvrzuje, jak o tom svědčí i další, níže popsane skutečnosti.

Přínosem knihy se měly stát právě její srozumitelnost a stručnost pro počáteční seznámení s dějinami Sovětského svazu. Ovšem tato forma předávání klíčových informací přináší mnohdy složitá úskalí v podobě jejich účinného výběru, což se poté může podepsat na celkovém výsledku práce. Tato volba samozřejmě vždy náleží autorovi a dle mého názoru vybírala Sheila Fitzpatrick ne vždy efektivně.

Začnu například tím, že mi v knize chybí více informací o válečné zahraniční politice Sovětského svazu, když v celé práci třeba nenajdeme zmínku o západní, především americké, pomoci sovětské snaze porazit nacistického agresora. Americký zákon o půjčce a pronájmu (tedy Land and Lease) značnou měrou napomohl Moskvě k odražení a konečné porážce nacistů. Do Sovětského svazu proudilo ze západních skladů a továren statisíce tun surovin a zásob jídla a desetitisíce kusů bojové techniky.

V souvislosti s touto pomocí mi schází v knize rovněž zmínky o spojeneckých konferencích (v Teheránu, na Jaltě a v Postupimi) nebo o přístupu Moskvy k Japonskému císařství. O vztahu s Japonskem během druhé světové války se sice autorka zmiňuje prostřednictvím sovětsko-japonské smlouvy o neútočení z dubna 1941, ale nedává ji do souvislosti s odražením německé armády před branami Moskvy a na dalších místech sovětské fronty. Od bolestivé porážky zachránily totiž Stalina mimo jiné vojenské jednotky, které díky smlouvě s Japonskem nebylo již potřeba držet na Dálném východě. Dále pak Sheila Fitzpatrick udává, že obě strany tuto smlouvu do konce války dodržely, což není úplně pravda. Sovětský svaz sice tuto smlouvu dodržoval do jejího vypovězení v dubnu 1945, ovšem i poté měla být ještě naplňována

do smluveného pětiletého období (tedy až do roku 1946). To se však nestalo, neboť Sovětská armáda napadla japonské jednotky v Mandžusku již v létě 1945.

V souvislosti s druhoválečnou historií Sovětského svazu autorka zmiňuje tzv. pakt Ribbentrop–Molotov (23. srpna 1939). Hlavní Stalinovou motivací pro podpis této kontroverzní smlouvy bylo podle Sheily Fitzpatrick získání času na přípravu války právě proti nacistům. Ovšem dále se uvádí, že při napadení Sovětského svazu dne 22. června 1941 se Stalin měl na týden psychicky zcela zhroutit, zavřít se na své „dače“ a s nikým nekomunikovat, když předtím četná varování před německou invazí ignoroval. V této části knihy tedy uvedený klíčový motiv bilaterálního aktu Ribbentrop–Molotov bez hlubšího vysvětlení pozbývá smysl, tedy v případě, že německý útok Stalina do takové extrémní míry šokoval, přestože dle autorky vládce Kremli s tímto vojenským atakem počítal již dva roky před jeho uskutečněním.

Narativ Stalinova úplného zhroucení v červnu 1941, o kterém Fitzpatrick v knize informuje, se velice často objevuje v literatuře nebo ve filmové tvorbě. Nicméně i když se vedení Sovětského svazu po německé invazi očividně ocitlo v chaosu a Stalina zřejmě opravdu popadly deprese, únava a možná i negativní úžas mísící se se strachem, měl po německém výpadu dále pracovat ve své kanceláři, snažit se řídit armádu (i když neúspěšně) a normálně přijímat návštěvy. Dle ruského archiváře a historika Olega Chlevňuka byl 29. červen prvním dnem od vtrhnutí německých vojsk do Sovětského svazu, kdy se nekonala žádná schůzka ve Stalinově pracovně, nýbrž v jeho soukromém bytě nebo na „dače“. Následující den se Stalin opravdu zdržoval na své „dače“, kam za ním s velkými obavami přijeli nejbližší spolupracovníci. V týž den ovšem vznikl s jeho souhlasem Státní výbor obrany. Dne 3. července pronesl Stalin prohlášení k národu v rozhlase (druhý po Molotovově projevu z 22. června).³ Myslím, že je zvláštní zmínit v knize Stalinovo minimálně sporné zhroucení na začátku války a oproti tomu neuvést aspoň základní fakta o zákonu o půjčce a pronájmu.

Podobných přehmatů se autorka v publikaci vlivem zjednodušování problematiky bohužel dopustila vícekrát. Další obdobný problém nastává v závěrečných kapitolách, věnujících se rozpadu Sovětského svazu a působení Michaila Gorbačova v jeho čele. Konkrétně se jedná o dnes velice ožehavé téma rozšiřování NATO do východní Evropy. Sheila Fitzpatrick v knize poznamenává, že Gorbačov se domníval, že při jednáních o sjednocení Německa dostal od západních představitelů (zejména Helmuta Kohla a James Bakera) slovní ujištění o nerozšiřování Severoatlantické aliance na východ. Fitzpatrick měla při popisu těchto událostí užít Gorbačovových „vlastních slov“, toto tvrzení se ovšem těžko hodnotí bez uvedení pramene. V knize tak čtenář může nabýt dojem, že Gorbačov se cítil být západními politiky oklamán. Nicméně on sám v roce 2014 v rozhovoru pro *Russia Beyond* odmítl, že by se o šíření NATO na východ při jednáních v roce 1990 vůbec mluvilo, i když zároveň

3 CHLEVNJUK, Oleg Vital'jevič. *Stalin. Nový životopis*. Praha: Paseka, 2016, s. 232–236.

připustil, že podle něj je takové rozšiřování velká chyba a je v rozporu s duchem počátku devadesátých let.⁴

Debaty o tomto údajném slovním slibu vzhledem k válce na Ukrajině však jen tak neutichnou a nejsem si jist, zda je ruský argument o jeho údajném nedodržení v souvislosti s tímto konfliktem relevantní, nehledě na to, že samotné Rusko spolupracovalo s NATO na různých úrovních do anexe Krymu v roce 2014, a dokonce snad mělo koketovat s myšlenkou vlastního vstupu do této aliance. Jedná se však o spletitou záležitost daleko nad rámec obsahu recenzované knihy.

Když už se ale autorka rozhodla řešit tento sporný moment historie, aktuálně související s probíhajícím rusko-ukrajinským konfliktem, mohla zmínit také například budapeštské memorandum z roku 1994, ve kterém se jeho signatáři (Rusko, USA, Velká Británie a Ukrajina) mimo jiné zaručují za celistvost a bezpečnost ukrajinského území a které odkazovalo na závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z roku 1975. Ruská federace se momentálně necítí být tímto memorandumem vázána.

Obsahových nedostatků se v publikaci najde víc, například když jsou jednotlivé momenty sovětských dějin nedostatečně vysvětleny nebo úplně vynechány (např. prohra bolševiků ve volbách v prosinci 1917 do Ústavodárného shromáždění, které nechal Lenin následně v lednu 1918 rozehnat; již zmíněný zákon o půjčce a pronájmu; stěžejní důvod, proč se Číňanům nezamlouval Chruščovův projev v roce 1956 v souvislosti s tzv. kultem osobnosti; sovětské nákupy západních potravin kvůli vlastnímu nedostatku; z dnešního pohledu důležité budapeštské memorandum z roku 1994 atd.). Navíc nevím, zda je to překladem, nebo vlastním nepochopením textu, ale dle mého Sheila Fitzpatrick píše někdy jakoby z perspektivy sovětských představitelů, a nikoli z pohledu nestranné historičky. Nicméně jedná se o můj subjektivní dojem, se kterým se nutně nemusí každý čtenář ztotožnit.

Pozitivním aspektem recenzované práce je z českého pohledu relativně velký důraz na vnímání a následnou reakci sovětské inteligence na invazi vojsk Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem do Československa v roce 1968. I když se v práci jedná spíše opět o obecnou rovinu, jde o zajímavý pohled zahraniční historiografie na vývoj sovětské společnosti s ohledem na vývoj v Československu. Za zmínku stojí, že Sheila Fitzpatrick neopomněla československý vliv na sovětské dějiny také na jejich počátku, kdy se v první kapitole knihy dotkla rovněž tématu československých legií v Rusku a jejich úlohy v ruské občanské válce na konci období Velké války. Nicméně je třeba k tomu také napsat, že obligátně použila spojení „české legie“ místo „československé legie“.

Text recenzované monografie sice doprovází řada historických fotografií, map, karikatur a anekdot, ale dal bych přednost hodnotnému výběru historických

4 KÓRSHUNOV, Maxim. Mikhail Gorbachev: I am against all walls. In: *Russia Beyond* [online]. 16. 10. 2014 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: https://www.rbth.com/international/2014/10/16/mikhail_gorbachev_i_am_against_all_walls_40673.html.

momentů a jejich kvalitní analýze. Téma knihy je značně obsáhlé a chápu, že se dá těžko vměstnat do stručného formátu, kterého chtěla Sheila Fitzpatrick zřejmě dosáhnout. Nicméně existují jiné souhrnné práce, které se dají svým rozsahem s tímto dílem srovnat a které jsou mnohem efektivnější. Zároveň z nich nemá čtenář pocit, že by byl o nějaké zásadní informace ochuzen. Jako příklad mohu uvést knihu amerického historika Johna L. Gaddise *Studená válka*.⁵ Knihu *Stručné dějiny Sovětského svazu* bohužel nemohu doporučit čtenáři, který se chce se sovětskou historií poprvé seznámit. Je to škoda, poněvadž stručně a kvalitně napsaná monografie o sovětských dějinách by se nejen v dnešní turbulentní době velice hodila, a to především vzhledem k tomu, jaké historické interpretace (často spíše dezinterpretace) se v posledních letech objevují v informačním či mediálním prostoru na pozadí války na Ukrajině.

Jiří Lehnert

---

5 GADDIS, John Lewis. *Studená válka*. Praha: Slovart, 2006. 278 s.

BLAŽEK, Petr

Happeníngem proti totalitě

► Praha: Ústav pro studium totalitních režimů – Argo, 2022. 157 s.

Kniha historika a publicisty Petra Blažka *Happeníngem proti totalitě* se zabývá pouličními happeningy Společnosti za veselejší současnost (SVS), které patřily mezi nejznámější veřejné projevy nesouhlasu v roce 1989. O akcích této společnosti však dosud nevyšla žádná monografie, na rozdíl od jiných nezávislých iniciativ, jejichž působení je podrobně zmapováno.

Předmluvu napsal Luboš Rychvalský, který Společnost za veselejší současnost společně s Petrem Paynem a Bárou Štěpánovou v květnu 1989 zakládal. První kapitola obsahuje stručný úvod do dějin happeningu s připomenutím, že tento termín použil jako první americký umělec Allan Kaprow v říjnu 1959. Pro newyorskou galerii připravil výstavu, kde představil happening jako umělecký fenomén. Základem bylo zboření bariéry mezi umělcem a divákem, důraz byl kladen na aktivní roli diváků. Mezi první a u nás nejznámější organizátory happeningů patřili už v šedesátých letech Milan Knížák, Eugen Brikcius nebo Zorka Ságlová. V druhé polovině osmdesátých let se na scéně objevila nová generace opozičních aktivistů, která se začala více orientovat na akce ve veřejném prostoru. Vznikla nová občanská sdružení jako České děti, Nezávislé mírové sdružení – Iniciativa za demilitarizaci společnosti, Mírový klub Johna Lenona nebo již zmiňovaná Společnost za veselejší současnost.

Tato společnost neměla žádnou pevnou organizační strukturu, kromě tří zakládajících členů ji tvořilo asi dvacet volně navázaných osob. Část příznivců se angažovala i v jiných nezávislých iniciativách, jak bylo v té době běžné.

Vše začalo myšlenkou, že proběhnou-li zakládající členové třídou Politických vězňů za osvobození politických vězňů a nebudou zatčeni, budou běhat tak dlouho, dokud ve vězení nezůstane žádný politický vězeň. „Běh třídou Politických vězňů za politické vězně“, jak byl tento první happening Společnosti nazván, probíhal pod heslem „Dnes běžíme za vás, zítra vy poběžíte za nás“. Později se k této iniciativě

připojili ostatní lidé a skupina začala organizovat další recesistické i vážně míněné performance.

V dalších kapitolách je popsán happening jako forma uměleckého protestu v širším kontextu zemí východního bloku. Autor se zaměřuje hlavně na srovnání s polskou iniciativou Polské pomerančové alternativy, založené historikem umění a výtvarníkem Waldemarem „Majorem“ Fydrychem ve Vratislavi. Dále je v publikaci zmapováno politické a společenské dění v republice na konci osmdesátých let a fenomén happeningu je tak zasazen do širších souvislostí dané doby. Petr Blažek také popisuje vznik a postoje různých nezávislých iniciativ v osmdesátých letech, situaci v disentu a vývoj požadavků opozice.

V posledních kapitolách nás kniha seznamuje s jednotlivými akcemi Společnosti za veselejší současnost. Po legendárním běžeckém happeningu pořádala během několika měsíců své činnosti řadu dalších akcí. V květnu 1989 se uskutečnilo „Stříhání železné opony“ (nabídka pomoci maďarskému velvyslanectví s likvidací železné opony na maďarsko-rakouské hranici) a v červnu 1989 fotbalový turnaj nezávislých iniciativ „Osvícený prokurátorek“. Snad jedinou vážně míněnou akcí byl v červnu 1989 konaný „Týden solidarity s čínskými studenty“, který reagoval na brutální potlačení protestů na náměstí Nebeského klidu. Mezi další recesistické počiny patřily „Lodičky“ z července 1989 (účastníci na půjčených lodičkách na Vltavě na dané signály zvedali různá písmena, která tvořila různá hesla a vzkazy), „Veselá Bezpečnost“ ze srpna 1989 (imitace policejního zásahu s parodickými prvky), „Modrá velryba“, konající se v předvečer výročí srpnové okupace (upozornění na sovětskou intervenci v roce 1968), „Píseček“ z října 1989 (parodie neschopnosti opozice domluvit se na společném postupu) a „Pražská zed“ z počátku listopadu 1989 (symbolické bourání zdi, inspirované bouráním Berlínské zdi). Mezi nejznámější akce se řadí „Skanzen totality“, který byl plánován ještě před 17. listopadem 1989, kdy měla být vesnice Bezprávi vyhlášena hlavním městem Československa. Po převratu byl koncept změněn, v prosinci 1989 byl položen pouze základní pamětní kámen veškerému bezprávi a politický happening se změnil spíše na zábavnou slavnost. Po listopadu se Společnost za veselejší současnost proměnila, místo recesistických politických happeningů začala pořádat a organizovat různá shromáždění, demonstrace, koncerty a oslavy.

Součástí publikace jsou kopie peticí, letáků, prohlášení Společnosti za veselejší současnost, dobových novinových článků, zpráv pražské pobočky Východoevropské informační agentury, článků ze samizdatových periodik, archivních materiálů vzniklých z činnosti represivních složek a samozřejmě mnoho fotografií a vzpomínek účastníků. K dispozici jsou i odkazy na videomateriály, které na setkáních natáčela Státní bezpečnost. Vše je doplněno autorovým odborným komentářem.

V publikaci je ukázáno, jak účastníci happeningů dokázali využít humor a recesi jako politický nástroj. Přilákali tak k protestům širší veřejnost, zejména mladé lidi. Vtipem a ironií dokázali zesměšnit vládnoucí režim a pro zasahující represivní

složky bylo těžší proti nim použít násilí jako v případě klasických demonstrací s transparenty a provoláváním protirežimních hesel. Společnost za veselejší současnost na některých svých happeninzích parodovala různé oficiální akce, kterým tak dávala nový význam. Happeningy brala jako odpověď na napjatou atmosféru ve společnosti na jaře 1989 jak mezi různými opozičními aktivisty a skupinami, tak mezi disidenty a režimem.

Z knihy vyplývá, že Společnost za veselejší současnost ovlivnila i přes krátkou dobu svého trvání svými akcemi mnoho lidí, přitáhla k opozičním akcím mladé lidi a propojila osoby, které neměly mnoho společného a které by se jinak nesetkaly. Ukázala, že proti režimu lze bojovat také humorem, ironií a parodií.

Silnou stránkou recenzované monografie je bohatý obrazový materiál. Zajímavé je i její zpracování, které v některých částech připomíná spíše koláž z dobových dokumentů, fotografií a odborného textu. Co se týče obsahu, publikace je vhodná jak pro odbornou veřejnost, tak pro osoby, které se s tímto tématem teprve seznamují. Čtenář se dozví základní informace o politickém vývoji na konci osmdesátých let a je mu vysvětlen fenomén happeningu v uměleckém i politickém kontextu.

Michaela Skořepová

ARCHIVNÍ A-Ž

Archivní A–Ž

Česká stopa v národněosvobozeneckém hnutí Portugalské Guineje

V Archivu bezpečnostních složek jsou uloženy archivní materiály také k tématu afrického boje za nezávislost, který probíhal od šedesátých let dvacátého století. Nejviditelnější tváří tamního národněosvobozeneckého hnutí byl Amílcar Cabral, který stál v čele Africké strany nezávislosti Guineje a Kapverd (Partido Africano para a Independência da Guiné e Cabo Verde – PAIGC).¹

Členové PAIGC krom jiného organizovali diverzní akce proti portugalské koloniální správě, a to jak s materiální, tak s poradenskou podporou tehdejší Československé socialistické republiky. Role vojenského poradce/experta PAIGC se zhostil

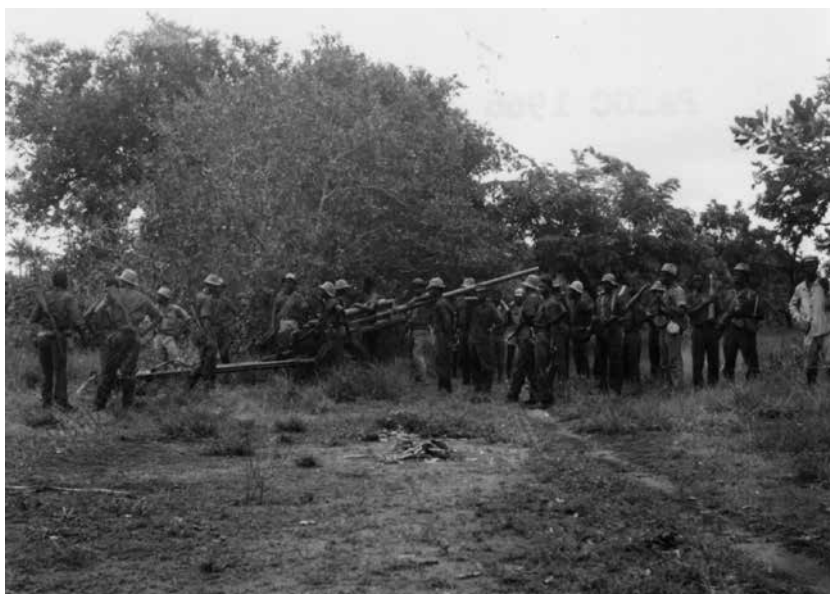

František Polda („Peták“) „v africké savaně“ (nedatováno)

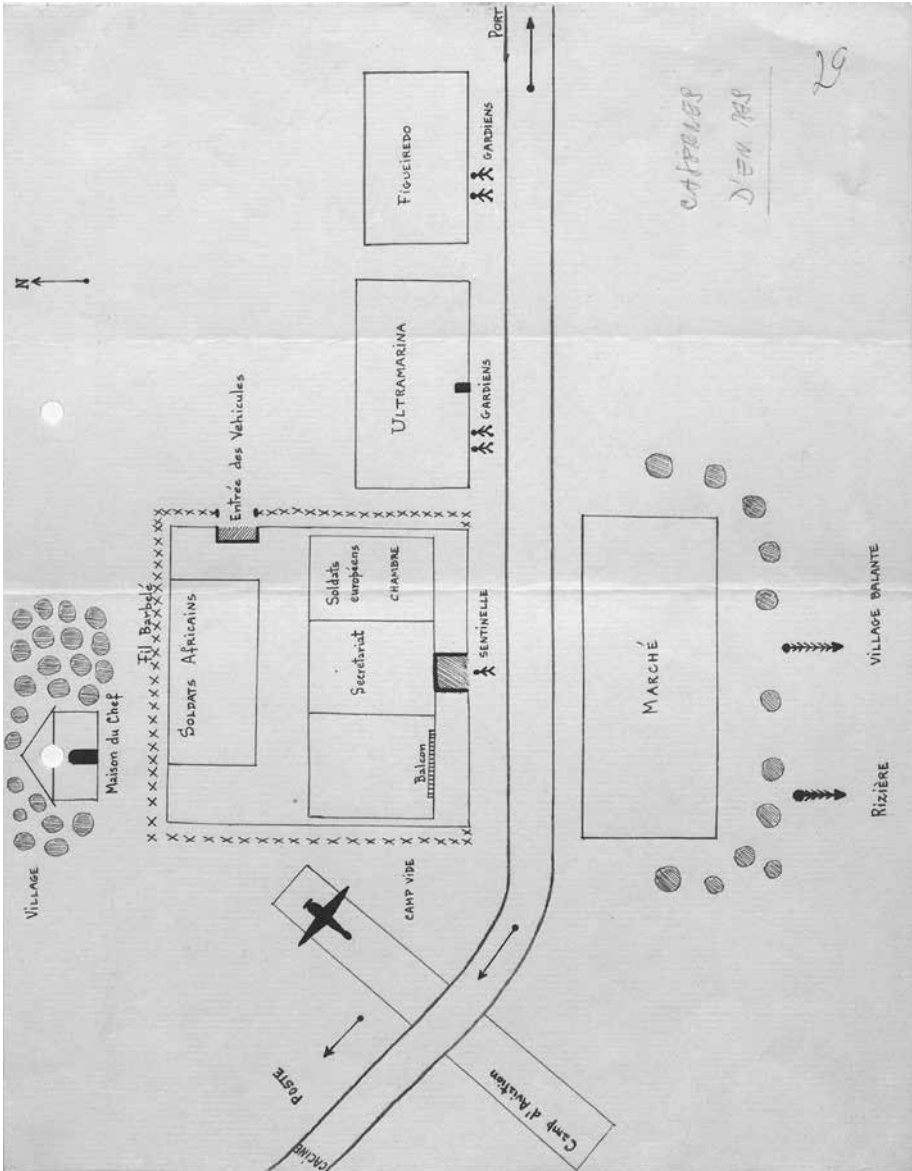
1 Viz také texty Zmijovka. In: ABS [online]. [Cit. 2023-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/archivalie/zmijovka>; Dezinformace v Guineji. In: ABS [online]. [Cit. 2023-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/archivalie/dezinformace-v-guinei>.

PAIGC 1966, jednotka pravidelné armády, nastoupená k bojovému rozdělení („pancéřovky“ jsou čs. původu)

PAIGC 1966, protitankový kanon čs. původu

Nakresy portugalských kasáren vypracované vedením PAIGC

František Polda („Peták“), který oficiálně vystupoval jako pracovník československého zastupitelského úřadu v sousední Guinejské republice. Ve skutečnosti však školil partyzánské oddíly PAIGC. S těmito oddíly se běžně pohyboval na území Portugalské Guineje, kde plánoval a koordinoval jejich činnost. František Polda byl do Guinejské republiky, resp. do Portugalské Guineje, vyslán několikrát a ve své činnosti byl natolik úspěšný, že vedení PAIGC jej prakticky považovalo za hlavního vojenského poradce.²

Ve svazcích I. správy (bývalé civilní rozvědky) se nachází dokumenty svědčící o podílu Poldy na plánování diverzní akce s krycím názvem BETA. Jejím cílem bylo přepadení portugalské vojenské posádky dislokované v městečku Bedanda a získání většího množství zbraní pro vedení dalšího boje. Akce byla nakonec zrušena, nicméně jako tzv. materiál trvalé hodnoty (MTH) č. 21334 se dochovaly detailní nákresy kasáren včetně vyznačených směrů možného útoku.³

Pavla Janečková Zejdová

Dva dopisy z Československa

Když dne 16. července 1992 předal zplnomocněnec prezidenta Ruské federace Borise Jelcina prezidentu ČSFR Václavu Havlovi soubor ověřených kopií sedmi dokumentů uložených do té doby v Archivu politbyra KSSS, nacházely se mezi nimi také dva nedatované dopisy, které sehrály zásadní roli v politickém scénáři intervence pěti států sovětského bloku proti československému reformnímu hnutí roku 1968. Jednalo se o dopisy podepsané představiteli československého státního a stranického aparátu, s jejichž pomocí měla být legalizována okupace ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. O existenci tzv. zvacího dopisu se spekulovalo od samého počátku, celých čtyřiaadvacet let však chyběl jakýkoliv hmotný důkaz, autentický pramen. Ten tu nyní byl, a to dokonce ve dvou různých podobách.⁴

První z dopisů začínal oslovením „Vážený Leonide Iljiči“, byl napsán rusky na psacím stroji a pod jeho text byla připojena pětice podpisů tehdejších členů ÚV KSČ Aloise Indry, Drahomíra Koldera, Antonína Kapka, Oldřicha Švestky a Vasilu Biľaka. Druhý list, psaný česky psacím strojem se slovenskou mutací na papír vytržený z bloku a titulující adresáta formulí „Vážený soudruhu“, znamenal pro historiky

2 ABS, f. Hlavní správa rozvědky SNB – svazky (I. S – svazky), reg. č. 38850, tzv. 38850_000_1_1, sken 0023.

3 ABS, f. I. S – svazky, MTH 21334 I. S k reg. č. 11853/103 I. S. TELEPNEVA, Natalia. *Cold War liberation: the Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa, 1961–1975*. The University of North Carolina Press, 2021, s. 108.

4 Na obálce č. 255 byla dokumentace strojopisně označena slovy „dva dopisy z Československa“ a opatřena vysokým stupněm utajení. Konstantin Černěnko na ni dokonce připojil poznámku: „Bez dovolení neotvírat“. Viz JANÁČEK, František; MICHÁLKOVÁ, Marie. Příběh zvacího dopisu. *Soudobé dějiny*, roč. 1, č. 1 (1993), s. 88.

překvapení. Signován byl pouze Antonínem Kapkem a vznikl patrně z jeho osobní iniciativy ještě o pár dní dříve než prvně zmiňovaný dopis.

V roce 1992 byl jediným žijícím signatářem Vasil Biľak, v té době již obviněný z trestného činu proti míru podle § 1 odst. 1 zák. č. 165/1950 Sb. a vyšetřovaný Správou Federálního policejního sboru pro vyšetřování. Po zveřejnění objevu zvacích dopisů v následném rozhovoru pro Československou televizi rezolutně odmítl jakýkoliv podíl na tvorbě těchto dokumentů a vyslovil domněnku, že se může jednat o falzifikát.

Nyní bylo nade vše pochybnost zřejmé, že je nutné prokázat pravost obou dopisů včetně podpisů. Znamenalo to podrobit je vědeckému zkoumání, které by vyústilo do jednoznačného závěru zakotveného ve znaleckém posudku. Vyšetřovatel proto dne 28. září 1992 přizval Kriminalistický ústav Federální kriminální policie k provedení komplexní kriminalistické expertizy dotčených dokumentů. Tu pochopitelně nebylo možné vypracovat na základě výzkumu kopií. Ruská strana sice odmítla zapůjčit do Prahy originály, umožnila však poskytnout je ke znaleckému posouzení na půdě Generální prokuratury Ruské federace v Moskvě. Pracovní skupina vedená generálním prokurátorem ČSFR Vladimírem Nechanickým a složená ze dvou vyšetřovatelů a tří expertů Kriminalistického ústavu (písmoznalec Jiří Valeška, expert na kriminalistickou fotografii Jaroslav Tichý a videodokumentarista Milan Cikán), vybavená přístrojovou technikou a dostatečným množstvím srovnávacích vzorků získaných z archivů Ústředního výboru KSČ a vlády, odcestovala do Moskvy začátkem října 1992.

Rusové požadovali provádět zkoumání dopisů výhradně nedestruktivními metodami. Nebylo tedy možné např. odebírat vzorky psacích prostředků a papíru. Specialisté Kriminalistického ústavu proto využili k expertize pouze vizuálně-optické, analytické, srovnávací a fyzikální metody pomocí stereoskopického mikroskopu, pozorování v UV a IČ oblasti spektra a speciálních měrek. Během návštěvy byla vyhotovena velmi podrobná fotografická dokumentace nálezů. Celý průběh práce znalců byl pak zachycen na videozáznam.

Znalecký posudek z oboru kriminalistické techniky vypracoval Kriminalistický ústav v Praze dne 4. listopadu 1992.⁵ V něm komplexním vyhodnocením všech dílčích zkoumání dospěl k následujícím závěrům:

- 1) Podpisy znění „Indra, Kapek, Švestka, V. Biľak“ na tzv. zvacím dopise adresovaném „Váženému Leonidu Iljiči“ jsou pravými podpisy Aloise Indry, Antonína Kapka, Oldřicha Švestky a Vasil Biľaka, bývalých členů ÚV KSČ. Podpis znění „Kolder Drahomír“ je s největší pravděpodobností pravým podpisem Drahomíra Koldera, bývalého člena ÚV KSČ.

5 ABS, f. Federální správa Veřejné bezpečnosti, znalecký posudek z oboru kriminalistické techniky čj. PKP-3830/UKI-3-92 ze dne 4. 11. 1992 v trestní věci proti obviněnému RSDr. Vasilu Biľakovi na základě dožádání Správy FPS pro vyšetřování, nezpracovaný materiál (přír. č. 5172/2016).

- 2) Podpis znění „Kapek“ na dopise nadepsaném „Vážený soudruhu“ je pravým podpisem Antonína Kapka, bývalého člena ÚV KSČ.
- 3) U žádného ze zkoumaných dopisů nebyly nalezeny takové znaky, které by zpochybňovaly jejich pravost, i když technicky nebylo možné prokázat jejich vznik v roce 1968.
- 4) Tzv. zvací dopis adresovaný „Váženému Leonidu Iljiči“ byl napsán na přenosném psacím stroji československé výroby zn. CONSUL, osazeném písmem AZBUKA (s vazbou na rozteč 2,50 mm), který se vyráběl v letech 1965–1972. Dopis s nadpisem „Vážený soudruhu“ byl vyhotoven na psacím stroji československé výroby zn. CONSUL (osazeném písmem PICA s vazbou na rozteč 2,60 mm) vyrobeném v letech 1965–1966 ve slovenské mutaci.

Radek Kučera

Knihy stálé služby

Pro konec čtyřicátých a začátek padesátých let minulého století je typické, že se nedochovalo mnoho archivních materiálů na krajské a nižší úrovni, ale i pro toto období lze najít výjimky. Ve fondech Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje – správa StB Praha (B1) a Krajské správy SNB – práva StB Ústí nad Labem (B4), uložených v Kanicích, se nacházejí *Knihy stálé služby Oblastní úřadovny StB Praha* (v pozdější době *Knihy stálé služby Krajského velitelství StB Praha*) a *Knihy dozorcího důstojníka StB Ústí nad Labem*. Tyto knihy mohou svým obsahem poskytnout velmi zajímavé informace o událostech, které se odehrály v širokém okolí Prahy a Ústí nad Labem. Jejich nespornou výhodou je, že se jedná o velmi podrobné zápisy. Musíme ovšem zmínit i jejich nevýhodu. Vzhledem k povaze materiálu se jedná o ohlášení různých událostí, které se až na základě tohoto ohlášení začínají vyšetřovat či jakkoli řešit, a badatel se tedy již nedozví, jak se událost dále vyvinula. Ve výše zmíněných knihách je možné nalézt velké množství zajímavého badatelského materiálu, ale jedna událost svým rozsahem a zajímavostí vyčnívá nad ostatní, a proto jsem se rozhodl ji zde publikovat.⁶

V noci ve 2.10 hodin dne 29. července 1951 přijímá stálá služba Krajského velitelství Státní bezpečnosti Praha z Krajského velitelství Národní bezpečnosti Praha fonogram s informací, že byla přepadena menší vojenská jednotka v lese u Příbrami (ubikace na vrchu „Praha“), a to teroristy vyzbrojenými samopaly. K přepadení mělo dojít ve 23.45 předešlého dne. Zpráva byla oznámena Krajskému velitelství NB Praha npor. Žídkem z (pravděpodobně vojenského) útvaru Praha-Kbely. O jak závažnou situaci se jednalo, vyplývá z množství do akce nasazených mužů. Nic nebylo ponecháno náhodě a okamžitě byla vyrozuměna vojenská posádka v Příbrami, velitelství oddílu StB a krajský pohotovostní oddíl o síle padesáti mužů a dvou

⁶ Archiv bezpečnostních složek Kanice, f. Správa SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje – správa StB Praha (B1), inv. j. 307 – Knihy stálé služby Krajské velitelství StB Praha – 1951.

psodů. Dále byla zostřena hlásná služba pro kraje Plzeň a České Budějovice a byla vyhlášena pohotovost pro okresy Dobříš, Sedlčany a Hořovice. Jelikož přestřelka trvala až do jedné hodiny ranní, byla na místo odeslána posádka ze Strašic a Jinců, poznávacím znamením pro tuto akci se staly zelené rakety a také mělo být zvoleno heslo.

A zde narážíme na nedostatečnost tohoto druhu materiálu: ze zápisu se toho bohužel již více nedozvíme, tímto popis události končí. Nicméně se jedná o zajímavé informace, která badatele vybízí k hledání dalších materiálů k popsání akce a k rozluštění konce příběhu.

Ondřej Fišr

Prominentní potraviny

Jednu ze součástí Státní bezpečnosti tvořila Správa ochrany stranických a ústavních činitelů neboli V. správa SNB.⁷ Její úkol byl specifický: chránit nejvyšší představitele státu a KSČ. Jeden z odborů V. správy měl na starost mimo jiné agendu hygienicko-toxikologické ochrany, jejímž cílem bylo bránit prominenty například před potenciální otravou způsobenou zkaženým jídlem nebo případným úmyslným otrávením. Dostatek kvalitních a zdravotně nezávadných potravin zajišťovala organizace s názvem Dodávková služba Praha (DSP), zřízená výnosem ministra vnitřního obchodu ze dne 28. března 1957. Ještě téhož roku byl na tento objekt zaveden u V. správy objektový svazek s krycím jménem PRAMEN, který byl veden až do konce roku 1990. Státní bezpečnost zabezpečovala prověrku zaměstnanců, prováděla ostrahu budov DSP a také vykonávala hygienickou kontrolu.

Pád komunismu postavil DSP před výzvu, jak přežít v nových podmínkách. Podnik se pochopitelně u běžných občanů netěšil dobré pověsti, o čemž svědčí anonym z ledna 1990, v němž se pisatel vyjadřoval k aktuální situaci více než kriticky: *Již delší dobu sleduji zprávy o speciálních prodejnách pro extra třídu našeho národa. Dříve si tam nakupovali komunisti, komu bude sloužit nyní? Jak se to srovnává s hlásnou demokracií, když část národa kupuje točený salám, protože je laciný, shání přední hovězí, protože je laciné, v neděli baští tlustý bůček a přikusuje brambory, kvalitou se hodící tak pro prasata. Zatímco jiní nevědí roupama, co si nechat poslat ze Západu za laciné peníze. Zbytek zřejmě se vyrovnává z poplatků obyčejných pracujících.* Protože pisatel v závěru dopisu vyhrožoval blíže neurčenými „akcemi“, pokud se podnik neuzavře, byl dopis podroben rozsáhlé expertize. Autora se však nalézt nepodařilo.

Už v lednu 1990 byla navržena nová koncepce podniku a od 1. března 1990 byla DSP přejmenována na středisko Potraviny Praha – Dodávková služba Holešovice. Záměrem vedení nového podniku bylo, aby *Dodávková služba nadále zásobovala*

7 ABS, f. Správa ochrany stranických a ústavních činitelů, V. správa SNB, karton I-169.

POTRAVINY PRAHA
státní podnik

obchodní a výrobní provoz
filialka 001

ZÁSILKOVÁ SLUŽBA
Praha 7, Mladé gardy 37

---

*PRAMEN, státní podnik
obchodní a výrobní provoz
filialka 001
P. 7, Mladé gardy 37*

KATALOG
POTRAVINÁŘSKÝCH VÝROBKŮ

1990

Předkládáme Vám katalog
vybraného potravinářského zboží.
Vydáním katalogu Vás seznamujeme
s rozsahem našich služeb, s výběrem zboží.
Byli bychom rádi, aby se katalog stal Vaší
dobrou pomůckou při sestavování objednávky.

Naší snahou bude zajistit všechny druhy zboží,
které jsou uvedeny v katalogu tak, abychom
je měli stále pro Vás k dispozici v prvotřídní
jakosti a v dostatečném množství.
Vydáním katalogu neomezujeme doplňování,
rozšiřování a obměnu sortimentu.
I nadále Vás budeme seznamovat s novinkami,
sezónním zbožím, se specialitami tuzemskými
a z dovozu, které zpestří a obohatí Vaš
jídelníček.

Prosíme Vás, využijte našich služeb
a obraťte se na nás s plnou důvěrou!
Těšíme se na Vaše objednávky!

M A S O

Telecí maso
tržní sortiment ve speciální úpravě, balené

Hovězí maso
tržní sortiment ve speciální úpravě, balené

Vepřové maso
tržní sortiment ve speciální úpravě, balené

Uzená slanina

Droby
vepřové
hovězí
telecí

Konkrétní druhy masa budou upřesněny při osobní
objednávce. Cena masa podle platných maloobchodních cen.

M A S O V Ě K O N Z E R V Y

	Kčs
Vepřové maso ve vl. šťávě	16,-
Hovězí maso ve vl. šťávě	18,-
Hovězí guláš speciál	14,60
Luncheon meat tuz.	11,-
Jádrová paštika	4,-
Frankfurtské párky	20,-
Moravské lahůdkové klobásy	14,-
Šunka plech 1 lb	50,-

Masové konzervy a paštiky z dovozu - nabídka podle
momentální zásoby.

Jakost zboží kontrolujeme smyslovým hodnocením i laboratorním rozbořením!

U Z E N Á Ř S K Ě V Ý R O B K Y

		Kčs
Párky	1 kg	60,-
Špekáčky		30,-
Vuřty		24,-
Šunkový salám		60,-
Zbojnická klobása		48,-
Tlačěnka světlá		32,-
Moravské uzené		80,-
Cikánská pečeně		85,-
Debrecínská pečeně		85,-
Játrový sýr - paštika		42,-
Anglická slanina		35,-
Šunka dušená		100,-
Kladenská pečeně		70,-
Vysočina salám		70,-
Poličan		110,-
Herkules		105,-
Imitace trvanlivý salám		60,-
Lovecký salám		90,-

Další trvanlivé salámy a klobásy z dovozu podle momentální zásoby.

M R A Ž E N Ě V Ý R O B K Y

Kapr mražený půlený	32,-
Pstruh mražený	56,-
Rybí fillé	25,-
Kuřata mražená	30,-
Husy mražené	38,-
Kachny mražené	32,-
Krůty mražené	34,-
Slepice mražené	24,-
Kuřecí řízky	60,-
Kuřecí prsa	45,-
Kuřecí stehna	45,-
Krůtí stehenní plátky	62,-

Drůbež, zvěřina, ryby-nezbytná součást pestrého jídelníčku Vaší kuchyně!

M L Ě K O - S Ý R Y

		Kčs
Mléko trvanlivé		5,-
Mléko kond. neslazené		6,50
Máslo čerstvé	250 g	10,-
Měkké sýry tavené 70 %		
Měkké sýry tavené 50 %		
Tvrdé sýry		

Aktuální sortiment sýrů tuzemských i z dovozu bude upřesněn při Vaší objednávce, podle momentální zásoby.

O L E J

Vegetol	16,80
Zlatý olivový	21,-
slunečnicový	
rostlinný	

Jedlé oleje z dovozu mají prodejní ceny stanoveny podle druhu a nabídka je při Vaší objednávce ovlivněna momentální zásobou.

M L Ý N S K É V Ý R O B K Y

Mouka hrubá	1 kg	3,80
Mouka hladká		4,20
Mouka polohrubá		4,90
Krupice hrubá pšeničná		4,20
Krupička dětská 500 g		2,40
Těstoviny zavářkové, čs. i z dovozu		cena dle druhu
Těstoviny přílohové, čs. i z dovozu		cena dle druhu
Rýže - hrách - čočka - fazole - ovesné vločky		
Křehký chléb		5,-
Celozrnný chléb		5,-

S L A D K Ě I S L A N Ě P E Č I V O

z tuzemské produkce i z dovozu podle momentální nabídky

C U K R

Cukr kostky	1 kg	8,-
Cukr mocca kostky	0,55	6,20
Cukr krupice		7,30

C U K R O V I N K Y

Čokoláda - mléčná, hořká, oříšková, mandlová
Cukrovinky tvrdé, karamely, žvýkačky

Zboží z dovozu i tuzemské produkce, nabídka podle momentálních zásob. Bonboniery pro každou příležitost, tuzemské i z dovozu Vám nabídneme při sjednávání Vaší objednávky.

K Á V A - Č A J

Káva standard	100 g	24,-
Káva extra spec. vaccum mletá	100 g	28,-
Instantní káva		28,-
Nescafé	podle momentální zásoby	

Sypané i porcované čaje balené v tuzemsku i z dovozu podle momentální nabídky.

R Y B Í K O N Z E R V Y

Tresčí játra	10,-
Losos ve vl. šťávě	25,-
Kaviár nepravý	21,-
Sardelová očka	12,50
Sardinky v oleji	8,-
Šproty	9,-
Humr	80,-
Krevety	70,-

A mnoho dalších výborných rybích konzerv podle momentální možnosti dovozu Vám bude nabídnuto při Vaší osobní objednávce.

H R O Z N O V Á V Í N A

Bílá přírodní:	0,7	1/1	28,-	30,-
Müller Thurgau	0,7		28,-	
Rulandské bílé	0,7		28,-	
Sauvignon	0,7		28,-	
Tramín	0,7		28,-	
Ryzlink rýnský	0,7		28,-	
Ryzlink vlašská	0,7		21,-	
Veltlínské zelené	0,7		21,-	
Červená přírodní:				
Vavřínecké	0,7		25,-	
Frankovka	0,7		25,-	
Rulandské červené	0,7		31,-	
Kláštorné červené	0,7		25,-	

Výběr odrůdových vín provádíme přímo ve vinařských závodech.

Nejlepší partie zajišťujeme přímými dodávkami z oblastí:
Mikulov, Velké Žernoseky, Mělník, Valtice, Nitra, Pezinok.

Máme pro Vás připraven i výběr z vín ARCHIVNÍCH.

VERMUTOVÁ A KOŘENĚNÁ VÍNA z dovozu podle možnosti.
Informujte se při objednávání zboží.

Šumivá vína:

Demi sec Mělník bílé	prodejní ceny podle
Demi sec Mělník červené	platných maloobchodních
Bohemia sekt bílá	cen
Bohemia sekt červená	
Hubert sekt	
Sekt SSSR	
Sekt dovoz	

Sledujeme produkci tuzemských a zahraničních vín. Při nákupu jsme nároční!

O C H U C O V A D L A

		Kčs
Krenex		7,-
Vegeta dovoz	.-50 kg	45,-
Vegetka čs.		14,50
Hovězí a slepičí bujony	dle momentální zásoby	
Worcester	dle momentální zásoby	
Sojová omáčka	dle momentální zásoby	
Kečupy	dle momentální zásoby	

Další sortiment OCHUCOVADEL, KOŘENÍ, HOTOVÝCH POLÉVEK v sáčku atd. Vám bude nabídnut při Vaší osobní návštěvě a nebo při objednávce zboží.

N E A L K O N Ā P O J E - P I V O

Široký výběr limonád, podle výrobního programu dodavatelů. COCA COLA v plechu a další limonády a DŽUSY z dovozu Vám nabídneme podle našich dovozoých možností.

Plzeň 12 %	0,33 l	4,50
Plzeň 12 %	0,50 l	6,-
Plzeň 12 %	karton	170,-

Podle možnosti nabízíme i džusy v prášku, pivo v plechu apod.

A L K O H O L I C K É N Ā P O J E

Nabízíme Vám velký výběr alkoholických nápojů z tuzemské i zahraniční produkce. Při uzavírání objednávky se poraďte s našimi pracovníky.

Malý výběr z velkého sortimentu:

Becherovka	Fernet Stock	Curacao	Griotka
Gin Old Herold	Borovička	Myslivecká	Vodka
Slivovice	Stock brandy	Whisky	Brandy

Výběr Whisky, Cognacu, Vodky, Ginu z dovozu Vám nabídneme při uzavírání objednávky.

Nabízíme Vám také široký sortiment cigaret a doutníků.

Z E L E N I N A

Sortiment podle sezonní nabídky.

O V O C E

Sortiment podle sezonní nabídky.

K O N Z E R V O V A N Á Z E L E N I N A - O V O C E

Steril. hrášek	cena podle vsádkové váhy
Steril. mrkev	
Steril. hrášek s mrkví	
Steril. kukuřice	
Steril. žampiony	
Steril. cibulky	
Olivy	dle momentální zásoby
Kompot broskve	cena dle velikosti obalu
Kompot ananas	a vsádkové váhy
Kompot mandarinky	
Míchaný ovocný salát (kompot)	

Uvedené druhy konzervované zeleniny a ovoce, je pouze namátkově vybraný sortiment. V našich skladech je celá šíře konzervářenských výrobců z tuzemska i ciziny

Naši pracovníci Vám rádi při objednávce nabídnou pro Vás to nejvhodnější.

Ovocné a zeleninové konzervy máme k dispozici po celý rok!

Dobře – spolehlivě – pohotově se vynasnažíme splnit Vaše přání!

Při výběru Vám pomohou naši pracovníci, kteří jsou odborně vyškoleni!

Vaše spokojenost je pro nás nejlepší odměna za naši práci, za dobré služby!

Jeden den objednáte, druhý den dodáme. Zajistíme přesné vyřízení objednávky!

POTRAVINY PRAHA

státní podnik
obchodní a výrobní provoz
filialka 001

ZÁSILKOVÁ SLUŽBA

Praha 7, Mladé gardy 37

**OBJEDNACÍ
DODACÍ
A PLATEBNÍ
PODMÍNKY**

1. Objednávku zboží sjednáte v naší objednávkové kanceláři, buď osobní návštěvou, telefonicky nebo písemně.
Podle Vašich požadavků bude dohodnuto místo, den a čas dodání.
2. Zboží Vám dodáme kdykoliv, přesto Vám doporučujeme, využijte raději dny ze začátku týdne.
3. Naše zásilková služba má přednost v tom, že pro pohodlí zákazníků dodává zboží do bytu především v odpoledních hodinách do 19.00 hodin každý pracovní den.
4. Dodané zboží budete platit až při převzetí, zároveň s poplatkem za dovoz, který činí:

hodnota zboží do 300,- Kčs	.....	30,- Kčs
hodnota zboží nad 300,- Kčs	.....	50,- Kčs
5. Naším cílem je, aby se ZÁSILKOVÁ SLUŽBA pro Vás stala zajímavá nejen pro pohodlí, které dovozem zboží vytváříme, ale pro faktickou úsporu času.
6. Naším přáním je, aby se ZÁSILKOVÁ SLUŽBA pro Vás stala nepostradatelnou.
7. Volejte na telefonní čísla naší objednávkové kanceláře: 879 141
879 142
8. Pište na naši adresu:

POTRAVINY PRAHA

státní podnik
obchodní a výrobní provoz
filialka 001

ZÁSILKOVÁ SLUŽBA

Mladé gardy 37
170 00 Praha 7

9. Nabídkové listy si vyzvedněte osobně na naší adrese.

státní a ústavní orgány, celospolečenské akce, zahraniční delegace a případně také akreditované diplomatické pracovníky. Navíc bude s patřičnou přírážkou provádět zásobování běžných spotřebitelů. Dále bylo záměrem více se orientovat na komerční činnost a pultový prodej pro běžné zákazníky a vyskytly se úvahy o budoucím převedení na akciovou společnost. Z této doby pochází i katalog potravinářských výrobků z roku 1990, které bylo možné si objednat a nechat doručit přes zásilkovou službu, fungující v rámci reformované DSP. Z ceníku je patrná výše zmíněná „patřičná přírážka“, která převyšovala tehdy ještě relativně jednotné ceny někdy i o desítky procent. Například 1 kg másla stál dle zdrojů ČSÚ v roce 1990 67 Kčs, zatímco DSP jej nabízela za rovných 100 Kč. Jaký byl o služby zájem, bohužel z pramenů nevyplývá.

Veronika Chromá

Šifruj podle Babičky

Vyšetřovací spis arch. č. V-2016 MV⁸ z roku 1956 obsahuje jednu z žalob proti sokolským funkcionářům, kteří „nesouhlasili se sjednocením tělovýchovy v Československu“ po komunistickém převratu v roce 1948 a – řečeno dnešní terminologií – s „vytunelováním a neutralizací“ sokolské myšlenky a připravovali se na obnovu České obce sokolské, která by se uskutečnila po změně poměrů. Vyšetřování Státní bezpečnosti se týká jejich protikomunistické odbojové činnosti v první polovině padesátých let.

Předtím než na podzim 1953 odešel významný činovník Sokola Evžen Köppl z obavy před zatčením do exilu, domluvil se se svými spolupracovníky na budoucím spojení s domovem. S Marií Petrlíkovou dohodl heslo INAR pro zasilání zpráv do ČSR prostřednictvím relace „Vzkazy domovu“, vysílané Svobodnou Evropou. Marie Petrlíková od něho přijala knihu od Boženy Němcové „Babička“, podle které ji naučil šifrovat zprávy s šifrovacím klíčem. S heslem i způsobem šifrování seznámila dalšího spolupracovníka Stanislava Petra. V šifrovaných dopisech oznamovali Köpplovi slyšitelnost hesla, informovali ho o zatčení bývalých sokolských funkcionářů a o průběhu spartakiády a rozšiřovali mezi svými známými zprávy zahraničního rozhlasu a letáky. Petrlíková byla Köpplem také pověřena, aby získala historické sokolské prapory a tajně je zaslala do USA, ale to se jí nepodařilo.

Ve vyšetřovacím spise Marie Petrlíková na dotaz, jak prováděla šifrování, uvádí: *Šifrovací klíč sestával z čísel, která nahrazovala písmena, dále označení křížkem znamenalo pomlku ve slově. Šifrovací klíč byl napsán na dopisním papíře velikosti asi 15 x 20 cm, ručně tužkou. Krátce před svým zatčením jsem ho spálila v kuchyňských kamnech. A pokračuje: Nejprve jsem si na papír napsala zprávu, kterou jsem chtěla zašifrovat v normální dopisní formě, v poznámkách v české řeči. Pak jsem vzala šifrovací klíč a jednotlivá písmena z poznámek jsem přeměňovala podle klíče na čísla, která*

8 ABS, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2016 MV.

44/12/1+2+3 - 44/12/2/3, 44/12/3/4, 44/14/1+2+3, 44/14/1/4
 12* - 44/13/3, 44/13/2, 44/15/6/4, 44/15/9/5 - 9* -
 44/15/6/6, 44/15/6/5, 44/15/9/4 =
 44/16/9/1 - 44/17/2/1+2+3, 44/17/3/2, 44/17/6/4, 44/17/10/2 -
 44/17/7/3, 44/17/8/2, 44/17/7/1+3 - 44/17/6/1+2 -
 ● 44/17/3/1+2+3, 44/17/6/5, 44/17/7/5 - 44/17/3/1,
 44/17/5/2, 44/17/8/3, 44/17/8/2, 44/17/7/2, 44/18/8/3,
 44/18/9/5, 44/19/2/2, 44/19/2/5 -
 44/21/14/5, 44/21/4/2, 44/21/3/7+8 - 44/21/4/2, 44/22/5/4,
 44/22/5/3, 44/23/1/1, 44/24/4/4, 44/24/4/3 - 45/3/7/3,
 45/4/10/2, 45/5/4/5, 45/6/3/2, 45/6/7/2, 45/7/1/5,
 45/7/2/3, 45/7/7/1, 45/7/7/1 - 45/4/7/1+3 - 45/9/6/1 -
 45/10/3/4, 45/10/9/3, 45/14/7/3 - 45/13/4/1+2+3+4+5+6,
 ● 45/14/1/4 - 45/14/4/3, 45/15/1/1, 45/15/4/1, 45/16/4/5,
 45/17/8/5 - 45/16/2/3 - 45/18/6/1, 45/18/4/2, 45/18/6/1,
 45/18/6/4, 45/16/2/4, 45/16/5/4+5 =
 46/2/9/1+2 - 46/2/8/1, 46/2/9/2, 46/3/2/2+3 -
 46/4/1/4, 46/4/9/2, 46/4/8/3 - 46/5/5/2 - 46/7/3/1+2,
 46/8/4/5, 46/10/4/3, 46/10/4/2, 46/10/5/6, 46/10/7/6 =

MINISTERSTVO VNITRA

POŠTOVNÍ ÚŘAD PRAHA

c. A/8-00170/20-56.

V PRAZE dne 22. února 1956.

Při odpovědi uveďte vždy toto číslo jednací

Věc : Dešifrace dopisu.

Ministerstvo vnitra předkládá k soudnímu jednání dešifrovaný text dopisu, zabaveného u Marie PETRLÍKOVÉ. Šifrování bylo prováděno podle textu knihy B. Němcové "Babička", vydané jako první publikace Státního nakladatelství krásné literatury vydané v lednu 1953.

Text dopisu :

- Žena a dcera celou noc vyslýchány. Kladeny bezvýznamné otázky v intervalu až " 2 " hodin. Zákaz o tom mluvit. Pak propuštěny. Petr nevyslýchán. Všeobecná znechucenost. Čeká se co bude dále. Někde se připravují a dělají seznamy !! Upozorni na nesmyslnost takového jednání. Čekám dopis. Jsem mužem, kterému chceš znovu psát. Nic jsem dosud nedostal. Zdá se, že se něco chystá ve finanční správě. Jsme opatrní a důvěřujeme.
Šťastný Nový rok přeje Petr.

Jan dostal " 12 ", Máša " 9 " let.
O Janovu ženu se stará jeho bratr. Jedna dcerka Viktorova je u své babičky, druhá u tetičky. Je tedy vše v pořádku. Honzíkova skupina pokud vím : Máša, Kadeřábková, Trsková. Viktorova : Vacek, Krátký, Kasal, na Slovensku Kovačik " 7 " let. V Brně Teplý.

Máme posílat sokolský materiál ?

Zdraví Manka. -

jsem zapisovala do dopisu. Čísla v uvozovkách znamenala léta, na která byli jednotliví členové Sokola odsouzeni. Rovnítko značilo konec věty, pomlka konec odstavce. Fotokopie z vyšetřovacího spisu zde zveřejňujeme.

V následném soudním procesu byli odsouzeni Marie Petrlíková, Karel Báša, Stanislav Petr a Metoděj Paul, a to za pomoc k opuštění republiky, sdružování proti republice, pobuřování proti republice a správní přestupek. Padly rozsudky odnětí svobody nepodmíněné: Petrlíková 3 roky, Báša 2 roky a 9 měsíců, Petr 1 rok a Paul 2 roky a 6 měsíců, a dále vedlejší tresty (všem byla odňata čestná občanská práva a museli uhradit náklady trestního řízení ad.).

Petr Jarolímek

Zmizení Miloše Cettla alias Oskara Bergmana

Jméno Miloš Cettl může být celkem neznámé, pozorný čtenář ovšem postavu zaznamenal v životopisném rozhovoru Jana Lukeše s Karlem Peckou v knize Hry doopravdy, kde je anonymně vzpomenua jako tchán Peckova spolupracovníka Františka Sádka. A ve slavném Peckově románu Motáky nezvěstnému, jenž je strhující výpovědí o padesátých letech, je pak Sádek v postavě Nesládek a tchán Cettl jako major Cecl. V románu i realitě měl Cettl zajistit Peckův útěk přes hranice, ovšem v obou případech vychází jako osoba, která s vysokou pravděpodobností Peckův útěk prozradila StB a umožnila tak jeho zatčení hned na nádraží v Tachově v květnu 1949. Nemilosrdnou ironií osudu se tak připravil i o zetě a dceru o manžela, protože Sádek byl zapojen do vydávání ilegálního časopisu Za pravdu právě s Peckou, a v následném procesu dokonce dostal o rok vyšší trest než Pecka (12 let). V Motácích nezvěstnému tak tchánovu roli baladicky komentuje další odsouzený Láďa Babiak slovy: *Kletě, držím hlavu svého zetě.*

Cettlův příběh je zčásti zachycen v článku Petra Blažka „Podkopávejte ze všech sil dnešní režim“ v časopise Paměť a dějiny č. 1/2007, podrobným způsobem pak v hesle Miloš Cettl alias Oskar Bergman v elektronickém projektu ÚSTR Dokumentace usmrčených na československých státních hranicích 1948–1989, dostupném na adrese <http://old.ustrcr.cz/cs/usmrceni-statni-hranice-portrety> (stav ke dni 22. září 2023). Je zde popsána kariéra původně profesionálního vojáka první republiky, který se od třicátých let dvacátého století živil různým způsobem, v každém případě posléze jako tajný spolupracovník více tajných služeb, po druhé světové válce pak československé (jedním z řídicích orgánů byl Štěpán Plaček). Pro tuto činnost mu byla zřízena paralelní identita, včetně dokladů a alternativního bydliště, pod jménem Oskar BERGMAN. Po únoru 1948 byl nasazován různě, posléze jej převzal odbor „Z“ s úkolováním zvláště na SRN, ale i na jiné státy s využitím legendy o obchodování se dřevem. Je třeba připomenout, že Miloš Cettl byl ženatý a měl pět dětí, což mu nebránilo žít paralelně s milenkou, která jej ovšem nazývala Oskarem BERGMANEM (i když pravé jméno zřejmě věděla) a byla jím přesvědčena

k podpisu spolupráce s StB. Nejspíše nedostatek peněz ho vedl k přivydělávání si převáděním přes hranice, což mu mohlo ulehčovat i povolení ke vstupu do pohraničního pásma, zajištěné řídicím orgánem. A to se mu stalo osudným, v lednu 1951 byl na hranicích u Tachova zastřelen hlídkou PS při pokusu převést za úplatu manželský pár.

Vzhledem k tomu, že v dané chvíli vystupoval jako Oskar BERGMAN, zůstala jeho pravá identita známa jen zasvěceným příslušníkům StB a Miloš Cettl zmizel. Milenka byla po krátkém vyšetřování přesvědčena o BERGMANOVĚ útěku do zahraničí, Cettlova dcera Věra se v roce 1951 při přímém dotázání dozvěděla totéž, ovšem pro „postavu“ Cettla. Tak dosud zveřejněný příběh končí, a to s otázkou, zda se rodina vůbec kdy dozvěděla o osudu otce. Jenže archivy pořád skrývají překvapení, v tomto případě v archivním fondu Inspekce ministra vnitra (ve svazku ABS, f. Inspekce ministra vnitra, značka A 8/2, inv. jednotka 92, Vlčková Marta, nar. [...]) – šetření k osobě Cettl Miloš, krycí jméno BERGMANN Oskar).

Cettlova zákonná manželka Milada totiž před svou smrtí v roce 1952 sdělila dětem Cettlovo krycí jméno Oskar BERGMAN i některé podrobnosti o jeho spolupráci s Ministerstvem vnitra včetně jmen tehdejších řídicích orgánů a telefonního spojení na ně. Po čtrnácti letech se tak 28. června 1966 obrátil na ministra vnitra dopisem Miloš Cettl mladší, který – jak uvádí – *v den svých třicátých narozenin* by rád získal informace o *domněle zmizelém otci*. Jeho žádost vyvolala rozruch, zvláště právě kvůli vědomostem, které o otci měl a zjevných pochybnostech o oficiální verzi. Jak je ručně poznamenáno ve spisech: *Podle náznaků Cettl [sic] něco ví, že se na hranicích „mohlo střítet“, nic konkrétního neuvedl.* S Cettlem byl 17. srpna 1966 proveden pohovor na krajské správě SNB v Ústí nad Labem za přítomnosti pracovníka inspekce ministra náčelníka. Cílem bylo hlavně zjistit rozsah jeho povědomí o činnosti otce a následně mu bylo oficiálně sděleno, že ministerstvo o něm nic neví a je považován za uprchlého. Sám Cettl to o dva roky později lapidárně shrnul, že mu bylo pracovníkem řečeno, *že případ mého otce byl a je natolik složitý, že se nemohu dozvědět skutečnost a že je zbytečné, abych se obracel na jiné instituce. Na závěr uvedl, abych se s celou otázkou smířil.*

To Cettl mladší ovšem neudělal a nový dotaz vznesl osobně při jednání s inspekcí ministra na KS SNB v Ústí nad Labem 21. března 1968. Podle záznamu shrnul předchozí jednání a zopakoval, že mu nejde o odhalování nějakých tajemství, ale skutečný otcův osud, o němž zopakoval, že jeho spolupráce a přecházení přes hranice mu byla známa. Ruční přípis k záznamu tentokrát zněl: *vytěžit materiály a plně seznámit s tím, co se stalo.* Shromážděné materiály potvrdily StB dávno známou skutečnost, že Cettl byl zastřelen 23. ledna 1951, ovšem i to, že je nadále veden v Ústřední evidenci obyvatel jako uprchlý, stejně jako u I. zvláštního odboru v evidenci „U“ (uprchlíci). Zároveň bylo zjištěno, že není známo místo, kde je pohřben, pravděpodobně mělo jít o hřbitov u bývalé obce Pavlův Přední Studenec, v matrice ovšem není BERGMAN/Cettl uveden. Dne 15. června byl pak v Praze Miloš Cettl mladší ústně seznámen s tím, že otec byl zastřelen zmíněného dne na hranicích, kde měl bez vědomí

příslušníků Ministerstva vnitra (a za peníze) převádět dvě osoby, jejichž jména mu nebyla sdělena. Jak záznam uvádí, *Cettl prohlásil, že toto vysvětlení je dostačující a tím považuje svoji žádost ze strany ministerstva vnitra za vyřízenou* [sic].

Za vyřízenou ji ovšem nepovažovala Cettlova sestra Marta Vlčková, která případ znovu otevřela 23. ledna 1969 (tedy ve výroční den otcovy smrti) návštěvou rehabilitační komise MV v Praze. Uvedla, že i jí je známo, že otec pracoval pro rozvědku Ministerstva vnitra jako Oskar BERGMAN, přitom normálně docházel do rodiny a v prosinci 1950 měl odjet do Německa. Vysvětlení, které bylo poskytnuto před časem bratrovi považovala za nedostatečné, neboť otcovu smrt nemá rodina ničím prokázanou. V tomto případě byla vzhledem k tomu, že materiály již byly shromážděny, ústní odpověď promptní. Již 29. ledna na Ministerstvu vnitra slyšela to samé co její bratr, ovšem dozvěděla se i to důležité. Příslušníci totiž přiznali, že nevědí, kde je pochován, což právě chtěla zjistit. Ale ani v tomto případě nezískala přes otevřeně formulovanou žádost písemné potvrzení smrti. Takže reálně neexistující Oskar BERGMAN zůstal v neoznačeném hrobě v Českém lese a skutečný Miloš Cettl kdesi ve světě.

Jaroslav Cuhra

Jmenný rejstřík

zahrnující jména krycí a falešná (uvedena velkými písmeny)

A

Adamčík, Vincenc 113
 ALEGRO viz Kolář, František
 ALEXANDER 156
 Austinová, Emma 27

B

Bacílek, Karol 97, 98
 Bančák, Lubomír 205
 Barák, Jaroslav 124, 139
 Barák, Josef 124
 Baráková, Františka 124
 Barák, Rudolf 75
 Barbaš, Pavel 132
 BARON viz Šmída, Jan
 Barteček, Jiří 194, 217–222
 Bartovská, Julie 128
 Bastl, Zdeněk 155
 Bečvář, Rudolf 193
 Bělohoubek, Antonín 198
 Beluš, Imrich 178
 Beneš, Edvard 18, 33, 34
 Beran, Josef 49, 50, 52, 54, 55, 62, 64, 68
 Beran, Vladimír 171
 Bergman, Oskar 108
 Bernášek, Jan 121
 Beznák, Rudolf 196
 Bláha, Jiří 201
 Boček, Bohumil (krycí jméno
 CHODSKÝ) 20, 22, 34
 Bogataj, František 104
 Borkowicz, Leonard 160, 161
 Borovcová, Alžběta 109
 Borovec, Alois 109
 Borovec, Emil 109, 136

Boukal, Jan 49, 54, 72
 Boukalová, Marie 110
 Brabec, Karel 72, 73, 74
 Brandl, Miloš 108
 Braněk, Pavel 150
 Broszkowitz, Vlastimil 218–221
 Buzrla, Alois 22

C

Castro, Fidel 150
 Cienciala, Jiří 220
 Ciencial, Jiří 218, 219
 Cupian, Luděk 185

Č

Čapek, Karel 119, 120, 121
 Čaplár, Anton 202
 Čárský, Jozef 55, 57, 62
 ČEBO 152, 156
 Čepela, Petr 222
 Čepička, Alexej 45, 49, 52–54, 56
 Čepičková, Marie 130
 Čihák, Josef 54
 Čipková, Julie viz Kořistová, Julie
 Čopík, Pavol 170, 189
 Čuraj, Lubomír 207

D

Daszkowski, Eugeniusz 161
 Dieška, Jan 76
 Dobija, Antonín 213

Dolek 56
 Doležal, Vladimír 183
 Dorošenko, Vladimír 162
 Doubrava, Jan 107
 Doubrava, Jaroslav 104, 105, 107–111,
 136
 Doubravová, Marie 116
 Doubravová (roz. Nádvoříková), Anna
 107
 Doubravová, Vlasta 107
 Douša, František 153
 Drapela, Viktor 62, 64
 Drápka, Břetislav 220, 221
 Drbohlav, Rudolf 104
 Drtina, Prokop 33, 34
 DUB 156
 Dúbrava, Jozef 205
 Dvořák, Antonín 49

E

Eibl, František 200
 Eltschkner, Antonín 57
 Esterák, Evžen 9–44
 Esterák, Evžen ml. 13, 14, 27–32, 40,
 41, 43, 44
 Esterák, Jan 9, 12, 42
 Esterák, Jan ml. 9
 Esteráková, Barbara 28
 Esteráková, Jindřiška 28
 Esteráková (provd. Norková), Jana
 Helena 14, 32, 39, 41, 42, 44
 Esteráková (provd. Šolcová), Marie 9
 Esteráková (provd. Toullová), Marta 9
 Esteráková (roz. Mallett), Eunice (Judy)
 27, 35, 37, 39–41, 43, 44
 Esteráková (roz. Struhačová), Antonie
 9
 Esteráková (roz. Šípková), Jana 11–14,
 16, 28, 43
 Esterák, Rudolf 9

F

Fanta, Antonín 173
 Fanta, František 75
 Fiala, Karel 75
 Fictum, Josef 123
 Fierlinger, Zdeněk 54–58
 Fischer, Richard 15
 Flégl, Vladimír 110
 Flégr 156
 Flossman, Karel 75
 Fojtů, Antonín (Antoni) 147, 150, 161
 Fraňková, Alžběta 116
 Fryč, František 20

G

Gajdoš, Petr 220–222
 Gavenda, Štěpán 104
 GIN 156
 Glovaň, Roman 193
 Gnip, Jan 200
 Gonos, Dušan 225
 Gottwald, Klement 45, 49, 110, 131
 Gregor, Antonín 149
 Gregor, Marian 174
 Grešš, Jan 191

H

Hádek, Josef 52
 Hajduk, Miroslav 184
 Hajduk, Pavel 182
 Hamrozi, Gustav 179
 HANKA 156
 Hansal, Otto 203
 Harasko, Ján 113
 Hasil, Josef 104
 Hauer, Bohumil 121
 Havel, Václav 41

Haviar, Peter 182
 Havlíček, Vladimír 180
 Hejda, Jiří 75
 HELAS 152, 153
 Heller, František 75
 Henkses, Jan 123
 Herbrich, Petr 207
 Herník 152
 Herynk, Jaroslav 99
 Hlad, Ladislav 64
 Hlouch, Karel 54
 Hlůže, Josef 189
 Hodaň, Miroslav 175, 208–212,
 214–217
 HODEK viz Korynta, Augustin
 Hodonínský, František 75
 Hoffman, Josef 72, 76
 Hoffman, Stanislav 46, 57
 Holacký, Miloš 182
 HOLAN 152, 153
 Holemý, Jan 123
 Holotina, Antonín 112
 Holotina, Jaroslav 104, 105, 112–114,
 116, 117, 137, 138
 Holotinová, Marta 112
 Holotinová (roz. Miková), Anna 112
 Holub, Jiří 210
 Homolka, František 162
 Horáček, Rudolf 204
 Horáková, Milada 130, 132
 Hořák, Jiří 192
 Hořák, Ladislav 213–215
 Hořáková, Eva 214–216
 Hoser, Johann 211, 215
 Hromádko, Oldřich 124
 Hrubý 63
 Hrusík, Juraj 153
 Hujdič, Ján 224–226, 228
 Husák, Gustáv 155, 156
 Hvožďáková, Ludmila 214, 216
 Hykl, Libor 219–222

Ch

Chlebák, Bohuslav 123
 CHODSKÝ viz Boček, Bohumil
 Chomutovský, Jan 121
 Chovančík, Milan 196, 224–230
 Chvástek, Dušan 201

I

Ilko, Jozef 186, 187
 Imriško, Štefan 175, 212–214, 216
 Ingr, Sergěj 21, 37

J

Jadrná, Marie 58, 60, 61, 64
 Janík, František 121, 122
 Janouch, Jiří 122, 123, 126
 Janoušek, Jaroslav 155
 Jansa, Milan 118
 Jareš, Václav 121
 Jarolímek, Stanislav 54
 Jaruzelski, Wojciech 159
 Jebavý, Josef 194
 Jeleň, Oskár 92
 Jeřábek, Vladimír 121
 Jeřábek, Vladislav 121, 122
 Jeřábková (roz. Vitáková), Vlasta 121
 Jeřábková, Vlasta 121, 122
 Jež, Bohumil 214, 215
 Jindra, Josef 121, 122
 JOSEF 156
 JÓZEK 156

K

KABÁT viz Trochta, Štěpán
 Kabilka, Petr 206

- Kadainka, Jaroslav 76
 Kaláb, Zdeněk 132
 Kalfiřt, Jiří 121
 Kantner, Antonín 155, 162
 Kantor, Jan 114
 Kantor, Pavel 114, 137
 Kašák, Ernest 195, 224–230
 Kašpar, Jan 170
 Kašpar, Jaroslav 104
 Katek, Charles 104
 Kejřová, Marie 125
 Kelemen, Josef 212
 Kerhart, Josef 58, 64
 Klabík, Václav 72, 73, 75
 Klíma, Zdeněk 121
 Klír, Vilém 180, 232
 Kněžínek, Karel 121
 Kobylínska, Danuta 161
 Kocur, Jiří 219
 Kočí, Josef 116
 Kodera, Vojtěch 63
 Kodet, Jiří 125, 126
 Kodousek, Josef (krycí jméno MALÝ)
     215
 Köhler, Jan 195
 Kolárová, Kolárová 121
 Kolář, Alois 127
 Kolář, František 74
 Kolář, František (krycí jméno
     ALEGRO) 72, 73
 Kolařík, Otto 125
 Kolínko, Jiří 114
 Komárek, Josef 123
 Konopáč, Jiří 118–121
 KONSTANTIN 152, 153, 156
 Kopecká (provd. Holotinová), Jindřiška
     112, 117
 Kordina, Zdenek 21
 Korynta, Augustin (krycí jména
     PLAČEK, HODEK, OREL,
     LUKAVSKÝ) 47, 72–76
 Korynta, František 72
 Korynta, Václav 72
 Koryntová, Augusta 72
 Kořista, Jaroslav 28
 Kořistová, Alena 28
 Kořistová (roz. Čipková), Julie 28
 Kotřík, Gustav 175
 Kotva 76
 Kout, František 171, 172
 Koval, Josef 62
 Kovalová, Marie 60–62, 64, 65
 Kozlovský 219
 Králík, Jiří 152
 Králík, Vladimír 153
 Krčmář, Václav 184
 Krejsa, Václav 123
 Kremla, Jaroslav 116
 Kremlička, Gustav 116
 Krnínský, Josef 75
 Kronus, Antonín 117
 Kronus, Miloslav/Miroslav 104, 106,
     117–123, 125–127, 135, 138, 139
 Kronusová (roz. Zajíčková), Albína
     117
 Krutílek, František 55, 58, 60, 64
 Křenek, Oldřich 187
 Křižan, Jiří 75
 Kubánek 225
 Kubíček, Josef 63
 Kubík, Petr 183
 Kučera, Jan 15
 Kulač, Jaroslav 54
 Kunc, Jiří 181
 Kuška, Josef 63
 Kuthan, Václav 72, 73, 74
 Kyncl, Jan 173
 Kysela, Jaroslav 122, 123, 126
 Kyselý, Jiří 227, 228
- L**
- Laube 55
 Lazík, Ambróz 49, 53, 55, 57
 Ledóchowski, Antonio 162

Ledvinka, Jaroslav 75
 Ligač, Ján 199
 Littmann, Tibor 22
 Liva, Ottavio de 59, 62, 63
 Lopaur, Zdeněk 171
 Lorenčič, Alois 227
 LUKAVSKÝ viz Korynta, Augustin

M

Macejko, Josef 123
 Macek, Alois 123, 124, 126
 Maciejewicz, Konstanty 160, 161
 Madarász, Vojtěch 194
 Machalka 67
 Mach, František (krycí jméno RYBÁŘ)
 202
 Mach, Jaroslav 188, 232
 Majer 73
 Majer, František 159
 Majchút, Ján 174, 175, 212, 213
 Makała, Jerzy 153
 Mallett, Alfred 27
 Mallett, Eunice viz Esteřáková, Eunice
 Mandl, Antonín 54
 Marek, Jiří (krycí jméno NOSEK) 211
 MARIE 156
 Martinů, Vojtěch 67
 Matoušek, Kajetán 64
 Maurer, Alfréd 123
 Metlička, František 75
 Mičica, Ján 193
 MÍLA 156
 MIROSLAV 156
 Moravčík, Vojtěch (krycí jméno
 VOJTA) 156
 Moravec, František 20, 104
 Mrázek, Josef 22
 Mrtvý, Václav 54, 58
 Mucha, Jan 213
 Müller, Silvestr 107

N

NÁMOŘNÍK 152, 153
 Nedbal, Antonín 72, 73, 74
 Nedúchal, Stanislav 173
 Nikodým, Miroslav 190
 Norek, Bohumil 32
 Norková, Jana 32
 Norková, Miloslava 32
 NOSEK viz Marek, Jiří
 NOVÁK 152
 Novák, Alfréd 115, 120, 138
 Novák, Emanuel 75
 Novák, František 64, 65, 120
 NOVAK I 156
 NOVAK II 156
 Novák, Jaroslav 74, 75
 Novák, Josef 123
 Novák, Rudolf 75
 Novosa 112
 Novosad, Josef 63
 Novotný, Antonín 70, 77
 Nýdrle, Oldřich 185
 Nygryn, Stanislav 75

O

Ocásek, Zdeněk 214–216
 OLEG 156
 Oliva, Eduard 53, 56, 57, 59, 63, 68
 Olša, Josef 204
 Onderek, František 55
 Opasek, Jan Anastáz 54
 OREL viz Korynta, Augustin

P

PACHMAN, Rudolf viz Ryjáček, Karel
 Paleček, Karel 20
 Pališčák, Bertin 121, 122

Pališčák, Jan 121
 Pánský, Stanislav 120
 Pařízek, Eduard 152
 Patěk, Jaroslav 120
 PÁTÝ, Otakar viz Kašpar, Jaroslav
 Patzák, Evžen 125
 Pavelčák, František 176
 Pavlíček, František 129, 130
 Pekelský, Vladimír 119
 Pelhřimovský, Eduard 121
 Peřina, Stanislav 75
 Pešík, Jiří 181
 Peters, Gerhard 123
 PETR 152
 Petrin, M. 150
 Petruš, Ján 174, 212, 213
 Pevný, Václav 123
 Pícha, Mořic 55, 57
 Pinter, Gabriel 197
 PIRÁT 152, 153, 156
 Pius XII. 62
 PLAČEK viz Korynta, Augustin
 Plojhar, Josef 50, 57
 Podaná, Jana 58
 Podlena, Vladimír 160, 162
 Poláček, Metoděj 75
 Polakovič, Dominik 219
 Poliach, Antonín 199
 Poucha, Josef 75
 Pracna, Jaroslav 123
 Prášek, Josef 121, 125
 Prchala, Lev 18
 Procházka 208, 210, 216
 Prokeš, Bořivoj 156
 Pruner, Ctibor 75
 Příbil, Květoslav 203
 Psár, Jan 178
 Puna, Rudolf 178
 Putna, Jaroslav 162
 Pužík, Josef 120

R

Rabas, František 53, 58, 59, 63, 67
 Rafael, Karel 221
 Rais, Vlastimil 123
 Rambousek, Antonín 123
 Rezek, František 92, 97
 Ringel, Vlastislav 150
 Robl 131
 Roh, Antonín 75
 Rosinová, Vlasta 214
 RUDOLF 156
 Rusňák, Milan 159, 161
 Růžička, Josef 114
 RYBÁŘ viz Mach, František
 RÝDL viz Ryjáček, Karel
 Rydrych, Jan 175, 176
 Ryjáček, Karel (krycí jméno RÝDL,
 PACHMAN) 104, 127–135, 139,
 140
 Ryjáček, Karel st. 127
 Ryjáčková (roz. Kosová), Marie 128
 Ryjáčková (roz. Žofková), Božena 127
 Ryneš, Miroslav 75

Ř

Řehák, Jan 116
 Říha, Miroslav 152
 Římánková, Zdeňka 218

S

Sadil, Karel 125
 Salajka, Ludvík 121, 122
 Salzmann, Pavel 176
 Samek, Jan 121, 122
 Sasina, Stanislav 75
 Sedlák, Josef 118, 121, 122
 Sekyra, Martin 108
 Schabe, František 109

Sirowatka, Josef 172
 SKALICKÝ 156
 Skoupý, Karel 52, 54
 Sladký, Antonín 129, 132
 Sladký, Václav 128
 Slezák, Ambrož 115
 Slezák, Jindřich 115
 Slezáková (roz. Vidličková), Ludmila 115
 Sobierajska, Halina 161
 Sokolík, Antonín 160
 Soušek, Zdeněk 188
 Spodník, Ján 181
 Stehlík, Antonín 55
 Stehlík, Josef 132
 Stein, Erik 23
 Stejskal 226
 Stránský, Jaroslav 26
 Struhačová, Antonie viz Esteráková,
 Antonie
 Svatoš, Ladislav 72, 73, 74
 Svoboda, Ludvík 18, 19, 21, 33, 34, 43
 SÝKORA 152
 Sýkora, Zdeněk 119–122

Š

Šafařík, Miroslav 155
 Šamárek, Stanislav 63
 Šeda, Alois 104
 Šedivý, Jindřich 188
 Šíma, Bohumil 75
 Šimák, Otomar 75
 Šimková, Dagmar 75
 Šípek, Jan 12, 13
 Šíp, Jaroslav 74, 75
 Šípková, Jana viz Esteráková, Jana
 Šípková, Johanna 13
 Šípula, Štefan 123
 Škvára, Eduard 130, 131, 140
 Škvára, Evžen 130, 131
 Šmídl, Josef 58, 59, 62, 64
 Šnajdar, Štěpán 64, 65

Šolcová, Marie viz Esteráková, Marie
 Špelina, Oldřich 131, 140
 Špelina, Václav 131
 Špelinová (roz. Šmídová), Barbora 131
 Šrámek, František 179
 Šrubař, Josef 123
 Štafurík, Josef 190
 Štefánek 225
 Štěpán, Daniel 122, 123
 Štěpán, Karel 119–122
 ŠTĚTÍN 156
 Šubrt, Václav 47, 72
 Šugar, Jan 221
 Švec, Otakar 54

T

Tajovský, Bohumil Vít 69
 TIBOR 156
 Tichý, Oldřich 20
 Típl (Typpl), Václav 122–126
 Tiso, Jozef 131
 Tišťan, Emil 191
 TOM 152, 153
 Tománek, Jaroslav 72, 75
 Tornai, Imrich 177
 Tošner, František 125
 Toufar, Josef 53
 Toula, Jan 28
 Toullová, Marta viz Esteráková, Marta
 Trochotová, Anna 54
 Trochta, Josef 70, 71
 Trochta, Štěpán (krycí jméno KABÁT)
 45–77
 Trochtová, Anna 55, 67, 70, 71
 Tuček, Čestmír 121
 Tůma, František 92, 96
 Tvardík, Alois 155, 156
 Tvrdá, Filoména 63
 Tyleš, Ladislav 123
 Tyraj, Antonín 173
 Tyraj, Jiří 174

U

Uherský, Vladimír 184
 Urban 225
 Urban, Dimitrij 121

V

Vacek, František 118–122, 135
 Vacek, František ml. 121
 Vacek, František st. 121, 122
 Vacková, Růžena 58, 60, 61, 64
 Vácval, Koloman 224
 Valenta, Arnošt 29
 Valenta, František 205
 Valtera viz Lorenz Bedřich ml.
 Vaněk, Petr 205
 Vejmělek, Vlastimil 122, 124, 126
 Velát, František 75
 VENDA 156
 Vesel, Mirko 131
 Viest, Rudolf 26
 Vích, Martin František 75
 Vláčil, František 192
 Vlasta Nováková viz Pokorná, StB
 Vlček, František 53, 58, 59, 63, 67
 Vogel, Oldřich 125, 126
 VOJTA viz Moravčík, Vojtěch
 Vojtek, František 63
 Vondrák, František 110
 Vondráš, Jan ml. 129, 132
 Vondráš, Jan st. 132
 Vondráš, Jiří 129
 Vondrys, Jan 75
 Vrzal, Jiří 97

W

Werner 119, 121
 Weyrich, Hugo 20
 Winterstein, Otto 34
 Wirflink 129, 130, 131
 Wojnarowski, Willi 153

Z

Zahrádka, František 106
 Zajíček, Karel 120
 Zapletal, Jaroslav 15
 Zápotocký, Antonín 55–67
 Zářecký, Rudolf 112
 Zavoral, Jan 110
 Zbrojová, Marie 60, 62
 ZDENĚK 157
 Zeiselová, Ida 129
 Zela, Stanislav 54, 69
 Zeman, Jaroslav 53
 Zmrzlík, Alois 58
 Zouzal, František 206
 Zvoník, Pavel 197

Ž

ŽELVA 152, 153
 Žemla, Jan 121
 ŽIŽKA 153

Seznam zkratek

ABS	– Archiv bezpečnostních složek
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (Archiv Ústavu národní paměti, Polsko)
AMSZ	– Archiv Ministerstva zahraničních věcí Polské republiky
AMZV	– Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR
APS ZSP-S	– Archiwum Państwowe w Szczecinie Zespół Portu Szczecin-Świnoujście
ASPP	– Archiv Salesiánské provincie Praha
bPS, bps	– brigáda Pohraniční stráže
CIC	– Counterintelligence Corps (Kontrašpionážní sbor, USA)
CMVKD	– Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva
ČNP	– Československá námořní plavba
ČSA	– Československá armáda
ČSČK	– Československý červený kříž
ČSFR	– Česká a Slovenská Federativní Republika
čsl.	– československý
ČSLA	– Československá lidová armáda
ČSNS	– Československá strana národně socialistická
ČSR	– Československá republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
ČSÚ	– Český statistický úřad
DSP	– Dodávková služba Praha
DZ	– drátěný zátaras
EDZ	– elektrifikovaný drátěný zátaras
ERU	– Economic research unit (Jednotka zpravodajského výzkumu)
f.	– fond
FMV	– Federální ministerstvo vnitra
FMZV	– Federální ministerstvo zahraničních věcí
FS	– Finanční stráž
GK	– Generální konzulát
GP	– Grenzpolizei (Pohraniční policie, Německá demokratická republika)
HM	– hraniční mezník
HS	– hlavní správa
KGB	– Komitět gosudarstvennoj bezopasnosti (Výbor státní bezpečnosti, SSSR)
KIS	– Kulturní a informační středisko
KOP	– kontrolní orný pás
KS	– krajská správa

KSČ	– Komunistická strana Československa
KSSS	– Komunistická strana Sovětského svazu
KT	– koncentrační tábor
KV	– krajské velitelství
MHKD	– Mírové hnutí katolického duchovenstva
MNB	– Ministerstvo národní bezpečnosti
MNO	– Ministerstvo národní obrany
MO	– Ministerstvo obrany
MTH	– materiál trvalé hodnoty
MV	– Ministerstvo vnitra
MZV	– Ministerstvo zahraničních věcí ČR
NDR	– Německá demokratická republika
NPT	– nápravný pracovní tábor
OPK	– oddělení pasové kontroly
P.	– páter
PLR	– Polská lidová republika
POK	– palebný objekt kulometný
PS	– Pohraniční stráž
PSM	– Państwowa Szkoła Morska (Polsko)
PTP	– pomocné technické prapory
PVS	– Pohraniční a Vnitřní stráž
PWSM	– Państwowa Wyższa Szkoła Morska (Polsko)
PZPR	– Polska zjednoczona partia robotnicza (Polská sjednocená dělnická strana)
RAF	– Royal Air Force (Královské letectvo, Velká Británie)
rps	– rota Pohraniční stráže
SB	– Służba Bezpieczeństwa (Bezpečnostní služba, Polsko)
SDB	– Salezián Dona Boska
SDECE	– Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage (Služba zahraniční dokumentace a kontrašpionáže, Francie)
SH	– státní hranice
SIS	– Secret Intelligence Service (Tajná zpravodajská služba, Velká Británie)
SNB	– Sbor národní bezpečnosti
SNP	– Slovenské národní povstání
SOA	– Státní oblastní archiv
SRN	– Spolková republika Německo
SSSR	– Svaz sovětských socialistických republik
StB (dobově též Stb)	– Státní bezpečnost
SÚC	– Státní úřad pro věci církevní

SÚC	– Státní úřad pro věci církevní
TNP	– tábor nucené práce
TS	– tajný spolupracovník
ÚDV	– Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR
ÚNP	– Ústav národní paměti (Instytut Pamięci Narodowej, Polsko)
ÚSTR	– Ústav pro studium totalitních režimů
ÚV KSČ	– Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VKR	– Vojenská kontrarozvědka
VO	– velitelsví oddílů
VS	– Vnitřní stráž
VÚA–VHA	– Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha
WSM	– Wyższa Szkoła Morska (Polsko)
ŽTZ	– ženíjně technické zabezpečení

Summaries

STUDIES

Evžen Esterák, an attorney in the service of the state

► Tereza Poláčková

Eugen Esterak, an important member of the Czechoslovakian second resistance, was born in Olomouc on 25th May 1891. His father was a successful tradesman, so Esterak had the opportunity to gain a proper education. Esterak became a lawyer and he was a notable attorney after the First World War. During his studies, he met his first wife, Jana Esterakova Sipkova, the first woman teacher in the Olomouc high school. They had two children, Eugen and Jana. However, Esterak divorced Jana Esterakova Sipkova in the 1930s. Esterak also participated in the public affairs as a City councillor.

Esterak gained a fighting experience as a soldier in the First World War; however, he started his professional career in the Czechoslovakian army during the Second World War. He had to escape from Olomouc, as local Gestapo would arrest him soon. Therefore, Esterak went to Poland and he joined the Czechoslovakian army led by Ludvik Svoboda. After the outbreak of the war Esterak ended up in the Czechoslovak resistance in France. In 1940, he moved with the resistance to London in the United Kingdom. He became an office worker in the Ministry of National Defence in the Czechoslovakian exile government. During his stay in London, he met his second wife, Eunice Esterak.

After the war, Esterak came back to the liberated Czechoslovakia, stayed in the Ministry of the National Defence and he was promoted to a general. However, after the 1948, the political situation changed. As the Communist party of Czechoslovakia took the power, Esterak was forced to retire. Later, he was arrested, degraded, and sent to the Forced Labour Camp in Mirov. Esterak was held there for a year and a half. His wife Eunice was deported to Britain and was never allowed to come back to Czechoslovakia. Esterak was released in June 1951 and forced to live alone in horrible conditions. He suffered from several diseases due to the imprisonment and never fully recovered. Esterak died in 1958 at the age of 67 and he is buried at the Olomouc City Cemetery.

“We bow under the burden.” The story of Štěpán Trochta, a bishop in Litomeřice, in the 1950s

► Veronika Koubová

The study looks into ten years of life of Bishop of Litoměřice, Štěpán Trochta. He is portrayed as a driving force behind the Salesians and a clergyman with a high moral profile, who “revived” the diocese in Litoměřice after World War II. The emerging communist regime saw him as an “acceptable negotiator” and at first it looked like he could be the one Catholic bishop ready to cooperate with communist politicians.

The first chapter called *Reduce the bishop’s contacts!* is set in the 1950s. It reveals the bishop’s underground activity that took place during his interment (1950–1952) and continued until his illegal activities were exposed.

The chapter *The servant of two masters* examines Bishop Trochta’s subversive activity, the issue of secret faculties (authorization), links to the Vatican and his planned escape from Czechoslovakia. It also mentions the decision of a State Court by which Trochta was sentenced to 25 years in prison in summer 1954.

The chapter *Prisoner No. 2969* maps Trochta’s imprisonment. It describes the hardships he had to endure in communist prisons (such as Valtice or Leopoldov), which only ended after the amnesty of the president of the republic in May 1960.

The last chapter *Agent Eagle* discusses the yet unknown fate of Catholic priest Augustin Korynta, who was deployed at Valdice as an agent of the State Security to spy on Štěpán Trochta. Trochta trusted him completely and probably never learned the truth about his friend.

The establishment of the 3rd Karlovy Vary Brigade of the Border Guard Service and its activity in 1952–1955

► Tomáš Švestka

The paper focuses on the circumstances and method of establishment of the 3rd Karlovy Vary Brigade of the Border Guard Service, which guarded a part of the Czechoslovak state border with what was then the German Democratic Republic in 1952–1966.

First the Karlovy Vary Regiment of the Border Guard Service consisting of three battalions of 15 companies was established, which was then renamed in March 1951 as the 3rd Karlovy Vary Brigade of the Border Guard Service of the Ministry of National Defence. Compared to border brigades, which guarded the border with West Germany and Austria, a border regiment had fewer men. The establishment of the Karlovy Vary Regiment of the Border Guard Service at the Czech-Saxon section of the state

border in 1951 proved insufficient, and thus at the beginning of 1952, the Karlovy Vary regiment was transformed into a brigade, which meant more troops. In 1952–1954, an optimal way of systemizing the battalions and companies of the 3rd Karlovy Vary Brigade was sought, and this is also why the location of units often changed during these years. It was only in the last third of 1954 when the size of the brigade stabilized at 3 battalions of 19 companies. The section of the state border guarded by the brigade in 1954 was 173 km long and it consisted of the state border and the adjacent territory between the towns of Luby and Český Jiřetín. In this composition the brigade existed until 1963, when a new way of guarding the border was introduced.

The construction of military engineering technical structures at the border guarded by the Karlovy Vary Regiment and later brigade started immediately after the Karlovy Vary regiment was established in 1951. Parts of forests were cut, a control ploughed strip of land and a wire barricade was built. Also watchtowers, bunkers, pickets and other engineering structures were constructed to help the border guards control the border. The wire barricade had three walls with electrical current installed in the middle wall. The section along the wire barricade was mined. The wire barricade was completed in spring 1956. The whole section of the state border guarded by the 3rd Karlovy Vary Brigade of the Border Guard Service was completely closed.

Attached to the text is a map of the composition of the brigade in 1954, tables with the systemization of the battalions and companies and the number of troops in the studied period and the number of detained and not detained people on the section of the border guarded by the 3rd Karlovy Vary Brigade of the Border Guard Service.

The Příbram region and agents-walkers. Four stories of forgotten resistance members

► **Matouš Rusnák**

The study describes the life stories of four men – Jaroslav Doubrava, Jaroslav Holotina, Miloslav Kronus and Karel Ryjáček – who for different reasons fled to the West at the turn of the 1940s and 1950s to start a better life there. However, they all ended in refugee camps where conditions were not very good and where one of the possible ways to improve one's life was to get in touch with western intelligence agencies and start working as couriers. The study focuses on their reasons to leave Czechoslovakia and on the tasks they were given, who investigated their cases after they were detained and their life in prison.

Using the available archival materials (primarily stored at the Security Services Archive) and literature, the study offers an insight into the atmosphere in society at

that time, when thousands of people fled from the new political regime with some of them, for political or other reasons, joining the western intelligence agencies. It shows what tasks they had to fulfil and how they were prepared for their future missions. It also gives account of how they were eventually apprehended by the communist secret police and how the ruling regime dealt with them.

Codenames Pirate, Sailor, Turtle. Czechoslovak soldiers in Szczecin in the light of the archives of the Czechoslovak security services

► Anna Szczepańska-Dudziak

After WWII, the Polish-Czechoslovak cooperation in the port of Szczecin-Swinoujście rapidly developed and was boosted by the work of the Consulate General, the Cultural and Information Centre, the presence of Czechoslovak students at the Maritime College and Czech studies scholars at the Szczecin University. The Szczecin shipyard built ships commissioned by a Czechoslovak ship owner, Czechoslovak Ocean Shipping. From the mid-1960s onwards, Czechoslovak authorities did not pay much attention to Szczecin, but for many sailors and their families this was their place of work, meetings and returns from long overseas voyages. Due to the city being a port with many foreigners from behind the Iron Curtain living there, it was also a place of activity of the Czechoslovak security services and a network of agents and collaborators that had been built there. Employees of Czechoslovak Ocean Shipping, sailors and probably also students at the Maritime College were part of the network. The struggle against the “internal and external enemy” gained a new meaning there, because this was the place where the security services were interested in the foreign contacts of the Czechoslovak citizens and using the agency network they tried to prevent illegal travel of Czechoslovak citizens abroad and pursued sailors trading in foreign currencies and shortage goods. The State Security tried to expand the network of secret collaborators, agents and residents among the employees of Czechoslovak Ocean Shipping and sailors. However, they were not very successful and after 1968 the number of agents declined, while the existing collaborators were often passive and without initiative. In December 1988, the list of secret collaborators of the State Security in Czechoslovak Ocean Shipping included 12 individuals, of which the majority had never been contacted. It can be concluded that the efficiency of operations was not very high and the interest in collaborating with the State Security had been decreasing.

MATERIALS

Cases of defection abroad of the Border Guard Service members in the 1970s

► **Martin Pulec – Pavel Navrátil**

The study explores defections of military personnel participating in guarding of the Czechoslovak border in the 1970s who in the majority of cases were members of the Border Guard Service. It follows from the article in the Journal of the Security Services Archive No. 19/2021, which had the same format and was dedicated to the 1980s. The text is in two parts. The first part includes the list of information about the persons, time and place of their defection; the second part contains a detailed description of three cases that illustrate the typical motivation, manner of desertion or other phenomena typical for the time period.

The first case maps the then unusual phenomenon of organized people smuggling in which former members of the Border Guard Service were involved. The studied period was affected by the Soviet occupation that happened not long before and the ongoing tightening of repressive measures by the communist regime, the consequence of which was a dramatically increased number of defections abroad in the early 1970s. Further, the authors look into the manners of prevention of this phenomenon which the regime perceived as hazardous, how the measures of the Military Counterintelligence evolved and how repressions were implemented against people who could not cope with life abroad and returned home.

REPORTS

Symposium Genealogy of the Broumov Region (Broumov 12.–14. April 2023)

Markéta Burešová

Open Doors Days at the Security Services Archive in Kanice (Kanice 8 June 2023)

Josef Vávra

Open Doors Days at the Security Services Archive in Prague (Prague 8 June 2023)

Xenie Penížková – Jaroslav Vaňous

Last two editions of the traditional Seminar on Czech-Slovak Relations in Liberec (2022 and 2023)

(Liberec 15.–17. August 2022 and 22.–24. August 2023)

Jaroslav Pažout

Tea at the Archive (Prague 17. November 2023)

Veronika Chromá

Evaluation of the Questionnaire on Researchers' Satisfaction

Veronika Chromá

Report on the Development and Deployment of the SODA System at the Security Services Archive

Petr Zeman

Resümee

STUDIE

Evžen Esteřák, Rechtsanwalt in den Diensten des Staates

► Tereza Poláčková

Evžen Esteřák, ein bedeutender Teilnehmer am zweiten tschechoslowakischen Widerstand, wurde am 25. Mai 1891 in Olomouc geboren. Dank der Tatsache, dass sein Vater ein erfolgreicher Geschäftsmann war, konnte er an der Juristischen Fakultät studieren und avancierte nach dem Ersten Weltkrieg zu einem erfolgreichen Rechtsanwalt. Bereits während des Studiums lernte er seine erste Ehefrau, Jana Esteřáková Šípková, die erste weibliche Lehrkraft am Olomoucer Gymnasium kennen. Das Paar hatte zwei Kinder, Evžen und Jana. In den 30er Jahren wurde die Ehe geschieden. Esteřák engagierte sich aktiv in der Olomoucer Kommunalpolitik.

Esteřák hatte schon während des Ersten Weltkrieges Kampferfahrung sammeln können, doch trat er erst im Zweiten Weltkrieg als Berufssoldat in die Armee ein. Da das Risiko einer Verhaftung durch die Gestapo drohte, floh er aus Olomouc und ging nach Polen, wo er in die tschechoslowakische Armee eintrat und unter dem Kommando von Ludvík Svoboda diente. Nach dem Ausbruch des Krieges schloss er sich dem tschechoslowakischen Widerstand in Frankreich an. 1940 ging er nach London und arbeitete in der tschechoslowakischen Exilregierung als Beamter im Ministerium für die nationale Verteidigung. In London begegnete er auch seiner zweiten Frau, Eunice Esteřáková.

Nach Kriegsende kehrte Esteřák in die befreite Tschechoslowakei zurück und wurde zum General befördert. Nach dem Jahr 1948 aber veränderte sich die politische Situation. Die Kommunistische Partei der Tschechoslowakei ergriff die Macht. In der Folge musste Esteřák gezwungenermaßen in den Ruhestand gehen. Später wurde er verhaftet, degradiert und landete schließlich im Arbeitslager Mirov, wo er eineinhalb Jahre verbrachte. Seine Frau Eunice wurde nach Großbritannien ausgewiesen und konnte anschließend nie wieder in die Tschechoslowakei zurückkehren. Esteřák kam im Juni 1951 wieder frei und lebte allein unter unsäglichen Bedingungen. Als Folge seiner Haftzeit litt er an mehreren Krankheiten. Evžen Esteřák starb 1958 im Alter von 67 und wurde in der Familiengruft in Olomouc bestattet.

„Ich beuge mich unter der Last.“ Das Schicksal des Leitmeritzer Bischofs Štěpán Trochta in den 50er Jahren

► Veronika Koubová

Die Studie behandelt eine zehnjährige Lebensetappe des Leitmeritzer Bischofs Štěpán Trochta. Er wird kurz vorgestellt als der Initiator der Aktivitäten der Salesianer und als Geistlicher mit hohem Kredit, der die Leitmeritzer Diözese nach dem Zweiten Weltkrieg mit viel Geschick wieder zu neuem Leben erwachen lässt. In den Augen der kommunistischen Herrschaft wird er zu einem „annehmbaren Unterhändler“, und anfangs hat es tatsächlich den Anschein, als sei von den katholischen Bischöfen gerade er es, der mit den kommunistischen Politikern zusammenarbeiten würde.

Das erste Kapitel *Begrenzen Sie den Kontakt zum Bischof ein!* versetzt den Leser in die Zeit der 50er Jahre des 20. Jahrhunderts. Es enthüllt die regimetreue Handlungen des Bischofs, die in die Zeit der Internierung (1950–1952) entfallen und bis zur Aufdeckung seiner illegalen Tätigkeit währten.

Das Kapitel *Diener zweier Herren* beleuchtet die staatsfeindliche Tätigkeit Bischof Trochtas, die Problematik der geheimen Fakultäten (Bevollmächtigungen), die Verbindung zum Vatikan und die geplante Flucht aus der Tschechoslowakei. Es erwähnt zudem das Urteil des Staatsgerichts, durch das Trochta 1954 zu einer 20-jährigen Freiheitsstrafe verurteilt wurde.

Das Kapitel *Häftling Nr. 2969* zeichnet Trochtas Strafvollzug nach. Es beschreibt seinen Leidensweg in den kommunistischen Gefängnissen (z.B. in Valdice und Leopoldov), der erst im Mai 1960, als Trochta durch den Präsidenten der Republik amnestiert wurde, ein Ende fand.

Das letzte Kapitel *Agent Orel* widmet sich dem bislang unbeachteten Schicksal des katholischen Priesters Augustin Korynta, der in Valdice als Agent der Staatssicherheit auf Štěpán Trochta angesetzt worden war. Trochta hatte volles Vertrauen zu ihm. Von der dunklen Seite seines Freundes aber hat er wahrscheinlich nie erfahren.

Die Einrichtung der 3. Karlsbader Brigade der Grenzwa­che und deren Tätigkeit in den Jahren 1952–1955

► Tomáš Švestka

Der Beitrag beschäftigt sich mit den Umständen und der Art und Weise der Einrichtung der 3. Karlsbader Brigade, die in den Jahren 1952–1966 einen Teil der tschechoslowakischen Staatsgrenze zur damaligen DDR bewachte.

Zur Bewachung der sächsisch-tschechischen Grenze war ursprünglich die Karlsbader Grenztruppe eingerichtet worden, die aus drei Bataillonen mit jeweils fünfzehn Kompanien bestand und im März 1951 in 3. Karlsbader Grenztruppe des Ministeriums für nationale Sicherheit umbenannt worden war. Die Grenztruppe war im Vergleich zu den Grenzbrigaden, die die Grenze zu Westdeutschland und Österreich bewachten, zahlenmäßig schwächer besetzt. Der Personalstand der Karlsbader Grenztruppe am sächsisch-tschechischen Abschnitt der Staatsgrenze erwies sich im Laufe des Jahres 1951 als unzureichend, weshalb sie zu Beginn des Jahres 1952 zu einer Brigade erhoben wurde, wodurch sich auch die Anzahl der Grenzwächter erhöhte. In den Jahren 1952-1954 wurde nach einer optimalen Systematisierungsweise bezüglich der Bataillone und der 3. Karlsbader Brigade gesucht. Daher kam es in diesen Jahren zu häufigen Veränderungen hinsichtlich der Dislokation der Einheiten. Erst im letzten Drittel des Jahres 1954 pendelte sich der Stand der Brigade auf drei aus insgesamt 19 Bataillonen bestehende Kompanien ein. Der Abschnitt der Staatsgrenze, der von einer Brigade gemäß dem Aufbau aus dem Jahr 1954 bewacht wurde, war 173 km und führte entlang der Staatsgrenze und des anliegenden Gebiets zwischen der Stadt Luby und der Gemeinde Český Jiřetín. In der Zusammensetzung gemäß dem Jahr 1954 wirkte die Brigade bis 1963, als eine neue Art und Weise der Grenzbewachung eingeführt wurde.

Mit der Umsetzung von Pioniermaßnahmen an dem von der Karlsbader Grenztruppe und später von der Brigade bewachten Grenzschnitt wurde sogleich nach Einsetzung der Karlsbader Grenztruppe im Januar 1951 begonnen. Es wurden Schneisen in den Wald geschlagen, Kontroll-Ackerstreifen eingerichtet und Stacheldrahtzäune aufgebaut. Darüber hinaus wurden Beobachtungstürme, Bunker, hölzerne Grenzbefestigungen und sonstige Pioniermaßnahmen errichtet, die den Grenzwachen das Bewachen der Grenze erleichtern sollten. Die Stacheldrahtzäune waren dreiwandig konzipiert. In die innere Wand wurde elektrischer Strom geleitet. Der Abschnitt entlang des Stacheldrahtzauns war vermint. Im Frühjahr 1956 wurde der Stacheldrahtzaun fertiggestellt. Damit konnte die von der 3. Karlsbader Grenzbrigade bewachte Staatsgrenze im gesamten Abschnitt abgeschlossen werden.

Der Text wird ergänzt um eine Karte bezüglich der Zusammensetzung der Brigade im Jahr 1954, um übersichtliche Tabellen zur Systematisierung der Bataillone und Kompanien sowie um Aufstellungen bezüglich des Mannschaftsbestands im beobachteten Zeitraum und bezüglich der Anzahl der gefassten und nichtgefassten Personen in dem von der 3. Karlsbader Grenzbrigade bewachten Abschnitt.

Die Region Příbram und die Kuriere. Vier Geschichten vergessener Widerstandskämpfer

► **Matouš Rusnák**

Die Studie beschreibt die Schicksale von vier Männern, konkret die von Jaroslav Doubrava, Jaroslav Holotina, Miloslav Kronus und Karel Ryjáček, die Ende der 40er bzw. Anfang der 50er Jahre des 20. Jahrhunderts aus jeweils verschiedenen Gründen in den Westen gingen, um dort ein besseres Leben zu beginnen. Alle aber endeten in Flüchtlingslagern, wo schlechte Lebensbedingungen herrschten. Eine der Möglichkeiten, ihre Situation zu verbessern, bestand darin, mit den ausländischen Geheimdiensten in Verbindung zu treten und als Kuriere für sie zu arbeiten. Die Studien richtet ihr Hauptaugenmerk auf die Ursachen ihrer Flucht in den Westen, sowie darauf, mit welchen Aufgaben sie betraut wurden, wer ihre Fälle nach der Festnahme untersuchte und wie sie während des Strafvollzugs ihr Leben fristeten.

Unter Verwendung der zur Verfügung stehenden Archivmaterialien (die vor allem aus dem Archiv der Staatssicherheit stammen) und der Literatur bietet die Studie eine gewisse Einsicht in die damalige gesellschaftliche Atmosphäre, als Tausende von Menschen vor dem neuerrichteten Regime ins Ausland flüchteten, und einige von ihnen dort – sei es aus politischen oder aus anderen Gründen – begannen, für die westliche Aufklärung zu arbeiten. Sie zeigt auf, welche Leistungen sie zu erbringen hatten und wie sie auf ihre künftigen Aufgaben vorbereitet wurden. Des Weiteren wird beschrieben, wie sie am Ende in die Hände der kommunistischen Sicherheitskräfte fielen und wie das amtierende Regime anschließend mit ihnen verfuhr.

Die Decknamen Pirat, Matrose, Schildkröte. Tschechoslowakische Seeleute in Stettin im Lichte der Archive der tschechoslowakischen Staatssicherheit

► **Anna Szczepańska-Dudziak**

Nach dem Zweiten Weltkrieg nahm die polnisch-tschechoslowakische Zusammenarbeit im Hafen von Stettin-Swinemünde mit großem Tempo Fahrt auf, verstärkt wurde sie noch durch die Aktivitäten des Generalkonsulats, des Kultur- und Informationszentrums, durch die Anwesenheit tschechoslowakischer Studenten an der Maritimen Hochschule und der Bohemisten an der Stettiner Universität. Die Stettiner Schiffswerft baute Schiffe im Auftrag des tschechoslowakischen Frachtspediteurs der Tschechoslowakischen Seeschifffahrt. Ab Mitte der 60er Jahre des 20. Jahrhunderts hatten die tschechoslowakischen Behörden Stettin keine große Aufmerksamkeit geschenkt, doch für viele tschechoslowakische

Seeleute und deren Familien war die Stadt der Ort, wo sie arbeiteten, einander trafen und wohin sie von langen Seereisen zurückkehrten. Angesichts des Hafencharakters der Stadt und angesichts der vielen Ausländer, die hier hinter dem Eisernen Vorhang anzutreffen waren, war dies ein Ort, an dem auch die tschechoslowakischen Sicherheitsbehörden sowie hier errichtete Netzwerke von Agenten und Mitarbeitern tätig waren. Zu diesen gehörten auch Angehörige der Tschechoslowakischen Seeschiffahrt, Seeleute und wahrscheinlich auch Studenten der Maritimen Hochschule. Der Kampf gegen den „inneren und äußeren Feind“ erhielt in Stettin eine neue Bedeutung, denn gerade hier interessierte sich die Staatssicherheit für die Kontakte tschechoslowakischer Bürger mit dem Ausland. Mit Hilfe eines Agentennetzwerks versuchte sie, illegale Reisen von Bürgern ins Ausland zu verhindern, zudem verfolgte sie Seeleute, die mit westlichen Währungen und Defizitware handelten. Die Staatssicherheit arbeitete daran, das Netzwerk aus geheimen Mitarbeitern, Agenten und Residenten auch um Mitarbeiter der Tschechoslowakischen Seeschiffahrt und um Seeleute zu erweitern. Sehr erfolgreich war man diesbezüglich jedoch nicht, nach dem Jahr 1968 ging die Anzahl der Agenten zurück, und die, die in eine Zusammenarbeit eingewilligt hatten, blieben häufig passiv und trugen nichts Neues bei. Im Dezember 1988 wies das Verzeichnis der geheimen Mitarbeiter der Staatssicherheit in der Tschechoslowakischen Seeschiffahrt zwölf Personen auf, doch die meisten von ihnen wurden nie kontaktiert, sodass die Wirkung der jeweiligen Operationen nicht besonders hoch war und das Interesse an einer Zusammenarbeit mit der Staatssicherheit nachließ.

MATERIALIEN

Fälle von Desertation von Grenzwachen ins Ausland in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts

► **Martin Pulec – Pavel Navrátil**

Die Studie befasst sich mit dem Problem der Desertation von militärischen Personen, die zum Schutz der tschechoslowakischen Grenze in den 70er Jahren eingesetzt worden waren, wobei es sich in der großen Mehrheit um Angehörige der Grenzwache handelte. Sie knüpft an an einen Artikel aus dem Sammelband des Archivs der Staatssicherheit 19/2021, der sich im gleichen Format den 80er Jahren gewidmet hatte. Der Text ist in zwei Teile unterteilt. Der erste Teil beinhaltet eine Zusammenstellung von Informationen über Personen, Zeiten und Orte sowie über die Umstände konkreter Desertationen. Im zweiten Teil findet man die Beschreibung dreier Fälle, die die typischen Motivationsgründe, die Art und Weise

der Desertationen oder sonstige Phänomene, die für jene Zeit charakteristisch sind, illustrieren.

Der erste Fall zeichnet das in jener Zeit vereinzelt auftretende Phänomen der Schleusung nach, an dem sich auch ehemalige Grenzsoldaten beteiligt hatten. Der untersuchte Zeitraum war beeinflusst durch die kurz zuvor stattgefundenen sowjetische Okkupation und die daraufhin durchgesetzten repressiven Maßnahmen des kommunistischen Regimes, was die Häufigkeit der Desertationen ins Ausland in den ersten Jahren der Dekade erheblich verstärkte. Darüber hinaus befassen sich die Autoren auch mit den Versuchen des Regimes, dieses aus seiner Sicht riskante Phänomen schon im Keim zu ersticken, und legen dar, in welcher Weise gegen jene, die sich mit dem Leben in einem fremden Land nicht arrangieren konnten und lieber wieder zurückkehrten, Repressalien verhängt wurden.

BERICHTE

Symposium Stammbaum der Region Broumowska (Broumov 12. bis 14. April 2023)

Markéta Burešová

Tag der offenen Tür in ABS in Kanice (Kanice 8. Juni 2023)

Josef Vávra

Tag der offenen Tür in ABS in Prag (Prag 8. Juni 2023)

Xenie Penížková – Jaroslav Vaňous

Die beiden letzten Jahrgänge des traditionellen Liberecer tschechisch-slowakischen Seminars (2022 und 2023) (Liberec 15.–17. August 2022 und 22.–24. August 2023)

Jaroslav Pažout

Auf einen Tee ins Archiv (Prag 17. November 2023)

Veronika Chromá

Auswertung des Fragebogens zur forschungsspezifischen Zufriedenheit

Veronika Chromá

Bericht über Entwicklung und Einsatz des Systems SODA im Archiv der Staatssicherheit

Petr Zeman

Autoři

Mgr. Markéta Burešová
historička a archivářka
studentka doktorského studia
na Filozofické fakultě Univerzity
Hradec Králové
marketa.buresova@uhk.cz

Mgr. Jakub Hlídaek
archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
jakub.hlidaek@abscr.cz

Mgr. et Mgr. Veronika Chromá
archivářka
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
veronika.chroma@abscr.cz

Mgr. Veronika Koubová
archivářka
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
veronika.koubova@abscr.cz

Mgr. Jiří Lehnert
archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
jiri.lehnert@abscr.cz

Mgr. Pavel Navrátil
archivář a historik

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, PhD.
historik
Technická univerzita Liberec
jaroslav.pazout@tul.cz

Mgr. Xenie Penížková
archivářka
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
xenie.penizkova@abscr.cz

Mgr. et Mgr. Tereza Poláčková
historička a právnička
Vyšší policejní škola a Střední
policejní škola Ministerstva vnitra
v Praze
polackovat@skolamv.cz

Mgr. Martin Pulec
historik
Úřad dokumentace a vyšetřování
zločinů komunismu PČR
(www.mvcr.cz)
m.pulec@centrum.cz

Mgr. Matouš Rusnák
archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
matous.rusnak@abscr.cz

Mgr. Michaela Skořepová
archivářka
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
michaela.skorepova@abscr.cz

**dr. hab. Anna Szczepańska-Dudziak,
prof. US**
historička
Historický ústav, Štětínská univerzita
anna.szczepanska-dudziak@usz.edu.pl

Mgr. Tomáš Švestka

historik
doktorand na katedře historie FF
UJEP Ústí nad Labem
svestka.t@centrum.cz

Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.

archivář a historik
Archiv bezpečnostních složek
Kanice u Brna
(www.abscr.cz)
pavel.vanek@abscr.cz

Mgr. Jaroslav Vaňous

archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
jaroslav.vanous@abscr.cz

Mgr. Josef Vávra

archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz)
josef.vavra@abscr.cz

Mgr. Petr Zeman

archivář
Archiv bezpečnostních složek
(www.abscr.cz) /
Národní archiv (nacr.cz)
petr.zeman@nacr.cz

Pracoviště

Archivu bezpečnostních složek

Adresa pro podávání elektronických žádostí je info@abscr.cz, k dispozici jsou také e-mailové adresy obou badatelen uvedené níže.

Mnohé archiválie můžete studovat i z domova prostřednictvím elektronické badatelny na adrese www.ebadatelna.cz.

Pracoviště Praha, Na Struze, depozitáře a badatelna (e-mail badatelna.struha@abscr.cz)

Pracoviště Praha, Branické náměstí, deponitáře

Pracoviště Kanice u Brna, depozitáře a badatelna (e-mail badatelna.kanice@abscr.cz)

**SBORNÍK
ARCHIVU BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK
21/2023**

Vydal Archiv bezpečnostních složek,
Síwecova 2, 130 00 Praha,
v roce 2023

Odpovědný redaktor: Jan Táborský
Obálka: Jaroslav Ježek

Foto na obálce: výřez z fotografie z rekonstrukce
útěku přes hranice (ABS, viz s. 223)

Grafická úprava a sazba: Luboš Vyskočil – KORŠACH
Tisk: PBtisk a. s.

1. vydání
Náklad 400 výtisků

www.abscr.cz
ISSN 2336-1387